

سفارش‌هایی به خانواده مسلمان

تألیف: دکتر حسین شحاتة
مترجم: محمد ابراهیمی

سفارش‌هایی
به خانواده‌ی مسلمان

تألیف: دکتر حسین شحاته
(استاد دانشگاه الازهر)

مترجم: محمد ابراهیمی

شیراز
انتشارت ایلاف

سرشناسه	:شحاته، حسین Shihatah, Husayn
عنوان قراردادی	:وصایا إلی البیت المسلم .فارسی
عنوان و نام پدیدآور	:سفارش‌هایی به خانواده‌های مسلمان/ تالیف حسین شحاته؛ ترجمه‌ی محمد ابراهیمی.
مشخصات نشر	:شیراز: ایلاف، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	:۷۲ ص.؛ ۱۴×۲۱ س‌م.
شابک	:۱۴۰۰۰ ریال: 978-964-198-029-2
وضعیت فهرست‌نویسی	:فیپا
موضوع	:اسلام و خانواده
موضوع	:مسلمانان-- راه و رسم زندگی
موضوع	:تربیت خانوادگی (اسلام)
شناسه افزوده	:ابراهیمی، محمد، ۱۳۶۲ -
رده‌بندی کنگره	:۱۳۸۸ ۱۰٤۱ و٦ ٣٤ش/BP۲۳۰/۱۷
رده‌بندی دیویی	:۲۹۷/۴۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی	:۱۸۰۲۵۴۰



بولوار زند، جنب بانک ملی شعبه کوثر، پاساژ صاحب‌الزمان،

تلفن: ۲۳۰۵۶۴۰ www.ilaf.ir

نام کتاب: سفارش‌هایی به خانواده‌ی مسلمان

تألیف: دکتر حسین شحاته

مترجم: محمد ابراهیمی

ویراستار: مجید احمدی

ناشر: ایلاف

تیراژ: ۳۰۰۰

نوبت چاپ: اول، اسفند ۱۳۸۸

طرح جلد: گروه طراحی هفت

لیتوگرافی: پردیس

چاپ و صحافی: فخر ایران

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

شابک ۲-۰۲۹-۱۹۸-۹۶۴-۹۷۸ **ISBN 978- 964-198-029-2**

فهرست مطالب

موضوع **صفحه**

نمونه‌ای از آیه‌های قرآن و حدیث‌های پیامبر ﷺ درباره‌ی ایجاد خانواده‌ای مسلمان

الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَمِنۡ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنۡ خَلَقَ لَكُم مِّنۡ أَنفُسِكُمۡ أَزۡوَٰجٗا لِّتَسۡكُنُوٓاْ إِلَيۡهَا وَجَعَلَ بَيۡنَكُم مَّوَدَّةٗ وَرَحۡمَةًۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ﴾:

«و از نشانه‌هایش آن است که برایتان از [جنس] خودتان همسرانی آفرید تا به آنان آرام گیرید و میان شما دوستی و مهربانی قرار داد. بی‌گمان در این [کار] برای گروهی که می‌اندیشند مایه‌های عبرتی است». [روم: ۲۱]

رسول الله ﷺ می‌فرماید:

(**يا مَعْشَرَ ٱلشَّباب مَنِ ٱسْتَطاعَ مِنكُمُ ٱلباءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ و أَحْصَنُ لِلْفَرْجِ و مَن لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيهِ بالصَّومِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجاءٌ**):

«ای گروه جوانان، هرکدام از شما که توانایی ازدواج دارد پس باید ازدواج کند، چرا که آن فروبنده‌ی دیده و نگه‌دارنده‌ی شرمگاه است و کسی که نتوانست [ازدواج کند] پس بر اوست که روزه بگیرد، چرا که روزه از شهوت او می‌کاهد».

[روایت بخاری و مسلم]

ستایش و سپاس و دعا

ستایش مخصوص پروردگار است، او را می‌ستاییم و از او یاری می‌جوییم، و از بدی‌های درونمان و از کارهای بدمان به الله پناه می‌بریم. کسی که الله او را هدایت کند، گمراه کننده‌ای ندارد و کسی که الله او را گمراه سازد، هدایت‌کننده‌ای ندارد، و گواهی می‌دهم که معبودی جز الله نیست، یکتاست و هیچ شریکی برای او وجود ندارد، و گواهی می‌دهم که محمد بنده و فرستاده‌ی اوست.

سپاس برای الله است که مرا رهنمون نمود تا پایبند به دعوت گران‌بهای اسلام باشم. دعوتی که با آن زنده می‌شویم و بر آن می‌میریم و در راه آن تلاش می‌ورزیم و براساس آن با الله دیدار می‌نماییم. بنابراین پایبندی به این دعوت، نعمتی است که الله آن را به ما ارزانی داشته است، برماست که سپاس‌گزار باشیم و درخواست پایداری نماییم.

از پدر و مادر، همسر، فرزندان و برادران دینی‌ام قدردانی می‌نمایم که بدون هیچ چشم‌داشت و بیمی فداکاری بی‌مانند برای ساختن خانواده‌ای نمودند که اعضای آن به سوی پایبندی به آیین الله در جامعه و زمانه‌ای که شخص پایبند به دینش، مانند انسانی است که در دست خود اخگری دارد، تلاش می‌کنند. پس الله به آنان پاداش نیکو ارزانی دارد و همگی از الله خواستاریم که کارهای نیک آن‌ها را بپذیرد و در بهشتش ما و آن‌ها را در کنار پیامبران و صالحان گرد هم آورد که اینان بهترین دوستان هستند.

دکتر حسین شحاته

پیش‌گفتار

ازدواج در اسلام نوعی عبادت و فرمان‌برداری از اللهِ پاک و بلندمرتبه است، همچنین زیربنای ساخت خانواده‌ی مسلمان است که در ساختار جامعه‌ی اسلامی به عنوان خشت زیرین به‌شمار می‌آید که به وسیله‌ی آن، رهبری سالم شکل می‌گیرد که برای برپایی دولت اسلامی، بر اساس کتاب خدا و سنت پیامبرش ﷺ حکم می‌کند.

خانواده‌ی مسلمان اساس زندگی شایسته و ماندگار است که الله بلندمرتبه آن را محل آرامش، دوستی و مهربانی توصیف نموده است، و این مهم حاصل نمی‌گردد مگر به وسیله‌ی شوهر مومنِ صالح و همسر مومنِ صالح که مردان مومن سزاوار زنان مومن هستند.

وظیفه‌ی خانواده‌ی مسلمان عملی نمودن شریعت الله پاک و بلندمرتبه و پرورش فرزندانی نیکو است که زمین را آباد کنند و الله والامقام را پرستش نمایند. از نکاتی که در هنگام جاری ساختن عقد ازدواج گفته می‌شود این است که: این زندگی براساس کتاب الله و سنت پیامبرش ﷺ شکل می‌گیرد.

از این رو، توجه اسلام به خانواده‌ی مسلمان از هنگام اندیشیدن برای به وجود آوردن آن آغاز می‌گردد تا این که این شکل‌گیری هماهنگ با احکام و مبادی شریعت اسلامی باشد تا به این وسیله زندگی دنیوی افراد، پاک و خجسته باشد و همگی در آخرت خشنودی الله را به دست آورند. این نتیجه، نمونه‌ای برای فرموده‌ی الله بلندمرتبه است که: ﴿وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱتَّبَعَتۡهُمۡ ذُرِّيَّتُهُم

بِإِيمَـٰنٍ أَلۡحَقۡنَا بِهِمۡ ذُرِّيَّتَهُمۡ وَمَآ أَلَتۡنَـٰهُم مِّنۡ عَمَلِهِم مِّن شَيۡءٍ﴾: «و آنان که ایمان آورده‌اند و فرزندانشان نیز در ایمان از آنان پیروی کرده‌اند، فرزندانشان را به آنان محلق می‌کنیم و در حق آنان از عملشان چیزی نمی‌کاهیم». [طور: ۲۱]

به همین دلیل لازم دیدم که برخی از سفارش‌های اسلامی که برگرفته از کتاب الله بلندمرتبه و سنت پیامبرش ﷺ است و نیز گفته‌های فقیهان و علما و همچنین تجربه‌هایی را که در زمینه‌ی اصلاح و دعوت میان افراد خانواده‌های اسلامی به دست آورده‌ام، به افراد خانواده‌ی مسلمان تقدیم نمایم.

این سفارش‌ها را هماهنگ با مرحله‌های بنای خانواده‌ی مسلمان ترتیب داده‌ام: از دوره‌ی خواستگاری، تشکیل خانواده، تولد فرزندان، تربیت آنان تا زمان دیدار با الله بلندمرتبه را که دیداری همراه با اسلام و قلب‌های آرام و آسوده است در برمی‌گیرد.

در پایان این کتاب خلاصه‌ای از دعاهای نقل شده از قرآن کریم و سنت ارزشمند پیامبر ﷺ را آورده‌ام که اعضای خانواده‌ی مسلمان آن را می‌خوانند تا الله آرامش و امنیت، مهر و رحمت، و برکت و پاکی را در زندگی‌شان جای دهد.

برای گردآوری موضوعات این کتاب پس از بررسی و اطمینان، به منابع شریعت اسلامی و آثار علما و بزرگانمان اعتماد نموده‌ام، و در زمینه‌ی فقهی مورد بازنگری اهل علم و متخصصین قرار گرفته است. الله به آنان پاداش نیکو ارزانی دارد.

از الله خواستاریم که این کار ما، شایسته باشد و تنها برای او انجام گرفته شده باشد و مسلمانان از آن سود ببرند. تنها الله سخن حق را بیان می‌دارد و تنها او به راه راستین راهنمایی می‌کند.

دکتر حسین شحاته، قاهره: ذوالقعده ۱۴۲۰ هـ. ق. فوریه ۲۰۰۰ م

فصل اول:
اهمیت خانواده‌ی مسلمان در برپایی جامعه‌ای برگزیده

ازدواج پرستش و فرمانبرداری است:

ازدواج در اسلام یک عبادت است، و هدف نهایی افراد جامعه‌ی اسلامی پرستش الله یکتاست که آفریننده و روزی‌دهنده است، به مصداق این فرموده‌ی الله پاک و بلند مرتبه: ﴿قُلۡ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحۡيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ١٦٢ لَا شَرِيكَ لَهُۥۖ وَبِذَٰلِكَ أُمِرۡتُ وَأَنَا۠ أَوَّلُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ﴾: «بگو: بی‌گمان نمازم و عبادتم و زندگی‌ام و مرگم [همه] در راه خداوند، پروردگار جهانیان است. او شریکی ندارد و به این فرمان یافته‌ام و من نخستین [کس از] مسلمانانم». [انعام: ۱۶۲- ۱۶۳].

و فرموده است: ﴿وَمَا خَلَقۡتُ ٱلۡجِنَّ وَٱلۡإِنسَ إِلَّا لِيَعۡبُدُونِ﴾: »و جن و انس را جز برای آن که مرا بندگی کنند نیافریده‌ام». [ذرایات: ۵۶].

همچنین ازدواج در اسلام نوعی فرمانبرداری است، به گونه‌ای که الله پاک و والامقام ما را به آن دستور داده است: ﴿وَأَنكِحُواْ ٱلۡأَيَٰمَىٰ مِنكُمۡ وَٱلصَّٰلِحِينَ مِنۡ عِبَادِكُمۡ وَإِمَآئِكُمۡۚ﴾: «و آن زنانتان را که بی‌شوهرند و بردگان و کنیزکان خود را که سزاوار [ازدواجند] به همسری [دیگران] دهید». [نور: ۳۲].

از سفارش‌های پیامبر ﷺ است که: (**يا مَعْشَرَ ٱلشَّباب، مَنِ ٱسْتطاعَ مِنكُمُ ٱلباءَةَ فَلْيَتزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ و أَحْصَنُ لِلْفَرْجِ و مَن لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بالصَّومِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجاءٌ**):

«ای گروه جوانان، هرکدام از شما که توانایی ازدواج را دارد پس باید ازدواج کند، چرا که آن فروبنده‌ی دیده و نگه‌دارنده‌ی شرمگاه است و کسی کـه نتوانسـت [ازدواج کنـد] پس بر اوست که روزه بگیرد، چرا که روزه از شهوت او می‌کاهد». [بخاری و مسلم]

از هدف‌های ازدواج تربیت نسلی نیکوکار است:

از هدف‌های ازدواج در اسلام، تداوم‌بخشـی بـه نسـل بشـریت بـا تربیـت نسـل وارسته‌ای است که الله بلندمرتبه را پرستش نماید. یکی از دعاهای بنـدگان نیکوکـار الله که در قرآن کریم آمده چنـین اسـت: ﴿رَبَّنَا هَبۡ لَنَا مِنۡ أَزۡوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعۡيُنٖ وَٱجۡعَلۡنَا لِلۡمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾: «پروردگـارا، از همسـرانمان و فرزنـدانمان مایه‌ی روشنی چشم به ما عنایت کن و ما را پیشوای پرهیزگاران ساز». [فرقان: ۷۴]

همچنین رسـول الله ﷺ مـا را بـه ازدواج و پـرورش فرزنـدان سـفارش می‌نماید، می‌فرماید: (**تَزَوَّجُوا ٱلوَدُودَ ٱلوَلُودَ فَإِنّي مُكاثِرٌ بِكُمُ ٱلأُمَمَ**): «با همسر مهرورز و زاینده ازدواج کنید، چرا که من به وسیله‌ی شما بیش‌ترین امت‌هـا را خواهم داشت». [روایت احمد و ابن حبان و أبوداود و نسائی].

ازدواج زیربنای خانواده‌ی مسلمان است:

ازدواج پایه‌ی ساخت خـانواده‌ی مسـلمان و زنـدگی خـوب و پایـدار براسـاس شریعت الله بلندمرتبه اسـت. مصـداق آن فرمـوده‌ی الله پـاک و والامرتبـه اسـت: ﴿خَلَقَ لَكُم مِّنۡ أَنفُسِكُمۡ أَزۡوَٰجٗا لِّتَسۡكُنُوٓاْ إِلَيۡهَا وَجَعَلَ بَيۡنَكُم مَّوَدَّةٗ وَرَحۡمَةًۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ﴾: «از [جنس] خودتان همسرانی آفریده تا به آن‌ها آرام گیرید و بین شما دوستی و مهربانی مقرر داشت. بی‌گمان در این [کار] برای گروهی که می‌اندیشند مایه‌های عبرتی است». [روم: ۲۱]

پیامبر ﷺ با سخنشان این موضوع را شرح می‌دهند: (**ما ٱسْتَفَادَ ٱلْمؤمنُ – بَعدَ تَقْوَى اللهِ عَزَّوَجَلَّ– خَيراً لَهُ مِن زَوجَةٍ صَالِحَةٍ: إِنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْهُ و إِنْ نَظَرَ إِلَيْهَا سَرَّتْهُ و إِنْ أَقْسَمَ عَلَيْهَا أَبَرَّتْهُ و إِنْ غَابَ عَنْهَا حَفَظَتْهُ فِي نَفْسِهَا و مَالِهِ**): «شخص مومن – پس از تقوای الله بلندمرتبه– از چیزی بهتر از همسری نیکوکار بهره‌مند نشده است: اگر به او فرمانی داد، از او فرمان برد، و اگر به او نگریست او را شادمان نماید، و اگر او را سوگند داد، حق سوگند را به جای آورد و اگر نزدش نبود، آن زن از خودش و مال همسرش نگه‌داری نماید». [روایت ابن ماجه از ابوامامه رضی الله عنه]

اساس و شالوده‌ی خانواده‌ی مسلمان به وسیله‌ی زوج مسلمان، نیکوکار و مومن ساخته می‌شود؛ از این رو هرچه شالوده، محکم، استوار و سالم باشد، ساختمان نیز محکم و پابرجا می‌ماند و با اطمینان و اعتماد بالا می‌رود؛ و اگر اساس، ضعیف و شکننده باشد، ساختمانی که بر روی آن است سست خواهد بود و توانایی حمل سختی‌ها و وظیفه‌ها را نخواهد داشت.

ازدواج زیربنای جامعه‌ی برگزیده است:

به‌وسیله‌ی خانواده‌های مسلمان، جامعه‌ی اسلامی شکل می‌گیرد و از دل آن حکومت اسلامی‌ای بیرون می‌آید که برمبنای کتاب الله و سنت پیامبرش ﷺ حکم می‌راند. برای شکل‌گیری حکومت اسلامی، جامعه‌ی اسلامی به تربیت فرد مسلمان و خانواده‌ی مسلمان توجه نموده است.

امام حسن البنا برای به وجود آمدن اصلاحات فراگیر، هفت مرحله را به ترتیب زیر مشخص نموده است:

۱– فرد مسلمان

۲– خانواده‌ی مسلمان

۳– ملت (جامعه) مسلمان

۴– حکومت مسلمان

۵– میهن اسلامی

۶- امپراطوری (امت) اسلامی

۷- رهبری جهان

این برنامه‌ها در نخستین گام به مسلمان و خانواده‌ی او اهمیت می‌ورزد.

زن مهم‌ترین عضو خانواده‌ی مسلمان است و از این رو نقش اساسی در اصلاح جامعه دارد. در این زمینه امام حسن البنا رحمه الله می‌گوید: «بخشی از شیوه‌ی اصلاحی ما شامل بازگردانیدن زن به ارزش‌هایی است که اسلام آن‌ها را با خود آورده است، و ساختن نسلی اسلامی است که رسالتی کامل و فراگیر را که همان رسالت اسلام جاویدان است به انجام رساند». او در ادامه می‌گوید: «و رسالت زن نزد ما این گونه است: ایجاد جامعه‌ی وارسته و پایبندی آن جامعه به حفاظت از ارزش‌های والای اجتماعی». [برگرفته از نامه‌های امام حسن البنا].

شاعر می‌گوید:

الأُمُّ مدرسةٌ إذا أعْدَدْتَها　　　أعْدَدْتَ شَعْباً طَيِّبَ ٱلأَعراقِ

«مادر مدرسه است، هرگاه آن را آماده سازی، ملتی پاک‌نژاد را مهیا نموده‌ای».

شاعر دیگری می‌گوید:

مَن لِي بِتَربِيَةِ ٱلبَناتِ فَإِنَّهَا　　　فِي ٱلشَّرقِ عِلَّةُ ذلکَ ٱلإِخْفاقِ

«در مورد تربیت دختران چه کسی با من همگام است؟ زیرا در شرق همین موضوع سبب آن ناکامی شده است».

به همین دلیل اسلام به تربیت برادر و خواهر مسلمان توجه دارد تا به وسیله‌ی این دو فرد، خانواده‌ای اسلامی شکل بگیرد که اساس جامعه‌ی برگزیده است.

فصل دوم:
سفارش‌های مرحله‌ی خواستگاری

سفارش اول: (تشویق به ازدواج)

- برادرم، خواهرم، برای ازدواج پیشگام شوید. اگر توان مالی ندارید خیلی زود الله بلندمرتبه با بخشش خود شما را بی‌نیاز می‌گرداند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَأَنكِحُواْ ٱلۡأَيَـٰمَىٰ مِنكُمۡ وَٱلصَّـٰلِحِينَ مِنۡ عِبَادِكُمۡ وَإِمَآئِكُمۡ﴾: «و آن زنانتان را که بی‌شوهرند و بردگان و کنیزکان خود را که سزاوار [ازدواجند] به همسری [دیگران] دهید». [نور: ۳۲]

- رسول الله ﷺ جوانان را به ازدواج فرا خوانده و فرموده است:

(**يا مَعْشَرَ الشَّباب مَنِ ٱسْتَطاعَ مِنكُمُ الباءَةَ فَلْيَتزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ و أَحْصَنُ لِلْفَرْجِ و مَن لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّومِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجاءٌ**): «ای گروه جوانان، هرکدام از شما که توانایی ازدواج را دارد پس باید ازدواج کند، چرا که آن فروبنده‌ی دیده و نگه‌دارنده‌ی شرمگاه است و کسی که نتوانست [ازدواج کند] پس بر اوست که روزه بگیرد، زیرا روزه از شهوت او می‌کاهد». [بخاری و مسلم]

و می‌فرماید: (**ثَلاثَةٌ حَقٌّ عَلَى اللهِ عَونُهُم: الْمُجَاهِدُ فِي سَبِيلِ اللهِ و ٱلْمُكاتِبُ ٱلَّذِي يُرِيدُ ٱلأَداءَ و ٱلنَّاكِحُ ٱلَّذِي يُرِيدُ ٱلعِفَافَ**): «سه شخص هستند که الله یاری‌رساندن به آنان را بر خود واجب دانسته است: کسی که در راه الله جهاد می‌کند، و برده‌ای که برای آزادی خود در ازای پرداخت مبلغی با مالکش قرارداد بسته و می‌خواهد بدهی‌اش را پرداخت کند، و شخصی که ازدواج کرده و خواستار پاکدامنی است». [روایت احمد]

سفارش دوم: (برگزیدن همسری دین‌دار)

- برادر مسلمانم، تلاش کن به جای همسری که ثروتمند و زیبا است و جایگاه بالایی دارد ولی دین ندارد، همسری را انتخاب کنی که دیندار باشد تا خانواده‌ی مسلمانی را تشکیل دهی.

- الله بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِ﴾: «زنان پاکیزه سزاوار مردان پاکند». [نور: ۲۶].

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَنْ تَزَوَّجَ ٱمْرأَةً لِعِزِّهَا لَمْ يَزِدْهُ اللهُ إلاّ ذِلاً و مَنْ تَزَوَّجَهَا لِمَالِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللهُ إلاّ فَقْراً و مَنْ تَزَوَّجَها لِحُسْنِهَا لَمْ يَزِدْهُ اللهُ إلاّ دَنَاءَةً و مَن تَزَوَّجَ ٱمْرأَةً لَمْ يُرِدْ إلاّ أَن يَغُضَّ بَصَرَهُ و يُحَصِّنَ فَرْجَهُ أَو يَصِلَ رَحِمَهُ، بارَكَ اللهُ لَهُ فِيهَا و بارَكَ لَهَا فِيهِ**): «شخصی که با زنی به خاطر مقامش ازدواج کند، الله خواری آن مرد را افزون می‌گرداند، و شخصی که با زنی به خاطر دارایی‌اش ازدواج کند، الله فقر آن مرد را می‌افزاید، و شخصی که با زنی به‌خاطر زیبایی‌اش ازدواج کند، الله بر بی‌مقداری آن مرد می‌افزاید، و شخصی که با زنی ازدواج کند و فقط می‌خواهد دیده‌ی خود را فرو بندد و پاکدامن باشد یا صله‌ی رحم را به جا آورد، الله در وجود آن زن برای او برکت قرار می‌دهد و برای آن زن در وجود آن مرد برکت قرار می‌دهد». [روایت ابن حبان]

و نیز می‌فرماید: (**أَلّا تُزَوِّجُوا النِّساءَ لِحُسْنِهِنَّ فَعَسَى حُسْنُهُنَّ أَن يُرْدِيَهُنَّ وَلا تَزَّوجُوا لأَمْوالِهِنَّ فَعَسَى أَموالُهُنَّ أَن تُطْغِيَهُنَّ، ولكِنْ تُزَوِّجُوهُنَّ عَلَى ٱلدِّينِ، و لَأَمَةٌ خَرْماءُ ذاتُ دِينٍ أَفْضَلُ**): «با زنان به خاطر زیبایی‌شان ازدواج نکنید، چه بسا زیباییشان سبب نابودیشان شود، و با آن‌ها به خاطر دارایی‌هایشان ازدواج نکنید، چه بسا دارایی‌هایشان سبب سرکشی آنان گردد، بلکه با آن‌ها به خاطر دین ازدواج کنید و به یقین کنیز شکافته گوشِ دین‌دار [از دو مورد اول] بهتر است». [روایت عبید بن حمید]

و می‌فرماید: (**تُنْكَحُ ٱلْمرأَةُ لأَرْبَعٍ: لِمَالِهَا و لِحَسَبِهَا و لِجَمَالِهَا و لِدِينِهَا، فَاظْفَرْ بِذاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَداكَ**): «به‌خاطر چهار چیز با زن ازدواج می‌شود: به خاطر دارایی‌اش، به خاطر نسبش و به خاطر زیبایی‌اش و به خاطر دینداری‌اش؛ پس زن دین‌دار را به دست آور، تا خوشبخت شوی.». [بخاری و مسلم].

سفارش سوم: (برگزیدن شوهر دین‌دار)

– برادرم، تلاش کن برای دخترت به جای شوهری که دارای ثروت و مقام باشد ولی دین نداشته باشد، شوهری را برگزینی که دیندار باشد تا دخترت خانواده‌ی مسلمانی را تشکیل دهد.

– الله بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱلطَّيِّبَٰتُ لِلطَّيِّبِينَ وَٱلطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَٰتِ﴾: «و زنان پاکیزه سزاوار مردان پاکند و مردان پاک سزاوار زنان پاکیزه‌اند». [نور: ۲۶]

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**إِذا أَتاكُمْ مَنْ تَرْضَونَ دِيْنَهُ و خُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إِلّا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ و فَسَادٌ عَرِيضٌ**): «هنگامی که شخصی نزد شما آمد که از دین او و اخلاق او خشنود بودید، پس به او زن بدهید، و اگر چنین نکنید آشوبی زمین را فرا می‌گیرد و تباهی گسترده‌ای به وجود می‌آید». [روایت ترمذی].

– مردی به حسن بن علی ﭭ گفت: من دختری دارم، به نظر شما او را به عقد چه کسی درآورم؟ حسن بن علی فرمود: «شوهر او شخصی باشد که از الله پروا دارد. اگر دخترت را دوست داشت او را گرامی بدارد و اگر از او ناراحت باشد به او ستم نکند». [احیاء علوم دین ۴۱/۲]

سفارش چهارم: (مشورت و استخاره)

– در انتخاب شتاب نکن و با افراد کاردان و هوشیار مشورت کن، نماز استخاره بخوان و از شخصی که برادرت از او خواستگاری نموده خواستگاری نکن.

- الله پاک و والامقام در توصیف "عبادالرحمن" (بندگان شایسته‌ی الله) می‌فرماید: ﴿وَأَمۡرُهُمۡ شُورَىٰ بَيۡنَهُمۡ وَمِمَّا رَزَقۡنَـٰهُمۡ يُنفِقُونَ﴾: «و کارشان بین آنان از روی مشورت است و از آن چه روزیشان کرده‌ایم انفاق می‌کنند». [شوری : ۳۸]

- از سفارش‌های پیامبر ﷺ است که جوان، دختری را که خواستگاری می‌کند ببیند. چون مغیرة بن شعبه زنی را خواستگاری نمود و به پیامبر ﷺ خبر داد، آن حضرت به او فرمود: (**اِذْهَبْ فَانْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أَحْرَى أَنْ يُؤدَمَ بَيْنَكُمَا**): «برو و او را ببین؛ شایسته است که میان شما الفتی به وجود آید». [روایت ترمذی].

و پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**لا يَخْطُبْ أَحَدُكُمْ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرُكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَو يَأْذَنَ لَهُ**): «هیچ یک از شما از دختری که برادر دینی‌اش از او خواستگاری نموده، خواستگاری نکند تا این‌که [آن خواستگار] پیش از او آن [دختر] را رها کند یا این‌که [آن خواستگار] به او اجازه دهد». [روایت احمد، بخاری و مسلم]

سفارش پنجم: (حرام بودن خلوت با دختر خواستگاری شده)

- از خلوت گزیدن با دختری که از او خواستگاری می‌کنی خودداری کن، زیرا این عمل برای خواستگار تا زمانی که با دختر عقد نکرده حرام است جز این که یکی از محارم دختر همراه او باشد؛ این تحریم به خاطر دفاع از شرف و حفظ آبرو است.

- الله بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿...وَلَـٰكِن لَّا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا ...﴾:[1] «ولی در نهان با آنان [زنان در حال عدّه‌ی وفات] وعده‌ی [ازدواج] نگذارید ...». [بقره : ۲۳۵]

---

[1]. این آیه درباره‌ی خواستگاری از زنان در حال عدّه‌ی وفات است که خداوند در بخشی از کل آیه می‌فرماید: ... ولی با آنان قول و قرار پنهانی برای ازدواج مگذارید، و در ادامه‌ی آن می‌فرماید: مگر این که سخنی پسندیده بگویید. و به عقد زناشویی تصمیم مگیرید تا زمان مقرّر عدّه به سر آید. بنابراین به نظر می‌رسد که استدلال مؤلف به این بخش آیه برای رساندن منظور خود وجه درستی نداشته باشد. [ویراستار]

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَن كانَ يُؤمِنُ باللهِ و اليَومِ الآخِرِ فَلا يَخلُوَنَّ بامرأَةٍ لَيسَ مَعَهَا ذُومَحْرَمٍ مِنْهَا فإِنَّ ثَالِثَهُمَا الشَّيْطانُ**): «کسی که به الله و روز آخرت یقین دارد با زنی که محرمی [از خانواده‌اش] به همراه او نیست خلوت نمی‌گزیند، چرا که نفر سوم [همراه] آن دو، شیطان است». [روایت امام احمد از جابر رضی الله عنه].

سفارش ششم : (هدیه دادن به یکدیگر)

– در مورد هدیه دادن به یکدیگر کوشا باشید. این کار از شیوه‌های قوی کردن محبت، افزایش دوستی و علاقه‌مندسازی است. و به جای هدیه‌ی گران‌بها هدیه‌ای انتخاب شود که دارای ارزش معنوی باشد. و در این کار، فراتر از توانتان خود را به زحمت نیندازید.

– الله پاک و بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا﴾: «خداوند هیچ کس را جز [به‌ا ندازه‌ی] توانش مکلف نمی‌سازد». [بقره: ٢٨٦].

– پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**تَهادُّوا تَحابُّوا**): «به یکدیگر هدیه بدهید تا یکدیگر را دوست بدارید». [روایت بخاری].

سفارش هفتم: (آسان‌گیری در مورد مهریه)

– در مورد مهریه زیاده‌روی نکنید. بابرک‌ترین زنان کسانی هستند که مهریه و هزینه‌ی کم‌تری دارند. و مهریه‌ی زن را از او نگیرید مگر این که او با رضایت خود آن را به شما ببخشد.

– الله بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿وَءَاتُواْ ٱلنِّسَآءَ صَدُقَٰتِهِنَّ نِحۡلَةٗ﴾: «و به زنان مهرشان را به عنوان بخششی [الهی] بدهید». [نساء: ۴].

– پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**خَيرُالنّساءِ أَحْسَنُهُنَّ وُجُوهاً و أَرْخَصُهُنَّ مُهُوراً**): «بهترین زنان کسانی هستند که زیباروتر و کم‌مهریه‌تر باشند». [متفق علیه]

و می‌فرمایید: (**إِنَّ مِن يُمْنِ ٱلْمَرأَةِ تَيْسِيْرِ خُطْبَتِهَا و تَيْسِيرِ صَداقِهَا و تَيْسِيرِ رَحِمِهَا**): «از [موارد] خجستگی زن، آسانی خواستگاری از او و آسانی مهریه‌ی او و آسانی زایمان اوست». [روایت احمد]

فصل سوم:
سفارش‌هایی در مورد آماده‌سازی خانه

سفارش هشتم: (اجناس خانه وسیله است و هدف نهایی نیست.)

- خواهر و برادرم، بدانید که وسایل خانه ابزار هستند و هدف نهایی نیست. این وسایل برای فراهم نمودن زندگی‌ای است که در آن آرامش، مهربانی و نوع‌دوستی است و این ابزارها از کالاهای دنیاست تا شما را برای پرستش الله یاری رساند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۢ بُيُوتِكُمۡ سَكَنٗا وَجَعَلَ لَكُم مِّن جُلُودِ ٱلۡأَنۡعَٰمِ بُيُوتٗا تَسۡتَخِفُّونَهَا يَوۡمَ ظَعۡنِكُمۡ وَيَوۡمَ إِقَامَتِكُمۡ وَمِنۡ أَصۡوَافِهَا وَأَوۡبَارِهَا وَأَشۡعَارِهَآ أَثَٰثٗا وَمَتَٰعًا إِلَىٰ حِينٖ﴾: «و الله برای شما خانه‌هایتان را مایه‌ی آرامش قرار داد، و از پوست دام‌ها برای شما خانه‌هایی نهاد که آن [ها] را در روز جابه‌جاشدنتان و هنگام ماندنتان سبک می‌یابید و از پشم‌هایشان و کرک‌هایشان و موهایشان اثاثیه و [مایه‌ی] بهره‌وری تا مدتی معین [برایتان] مقرر نمود». [نمل: ۸۰] و فرموده‌ی الله والامقام است که: ﴿وَإِن كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۚ﴾: «و این همه جز [اندک] بهره‌مندی زندگانی دنیا نیست». [زخرف: ۳۵]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَن باتَ آمِناً فِي سِرْبِهِ، مُعَافاً فِي بَدَنِهِ، عِنْدهُ قُوتُ يَومِهِ، فَقَدْ حَيِزَتْ لَه الدُّنيا بِحَذافِيرِهَا**): «کسی که آسوده در خانه‌اش شب را گذراند، درحالی که سلامتی جسمی دارد و غذای روزش را دارد، دنیا تمام کرانه‌هایش را برای او گسترانده است». [روایت ترمذی]

شاعر می‌گوید:

لَیسَتِ السَّعادَةُ جَمْعَ مالٍ ولکِـــن اَلتُّقی هُوَ السَّعادَةُ

«گردآوری ثروت، خوشبختی نیست، بلکه پرهیزکاری، خوشبختی است».

سفارش نهم: (میانه‌روی در فراهم کردن وسایل خانه)

- خواهرم، پدرت را در فراهم نمودن وسایل خانه بیش‌تر از توانش در تنگنا قرار مده، بهترین کارها میانه‌روترین آن‌هاست.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَاۚ لَهَا مَا كَسَبَتۡ وَعَلَيۡهَا مَا ٱكۡتَسَبَتۡ﴾: «خداوند هیچ کس را جز [به‌اندازه‌ی] توانش مکلف نمی‌سازد. [هرکس] آن‌چه از [کارهای نیک] که انجام دهد، به سود اوست و [هر] آن‌چه [از گناهان که به عمد] مرتکب شود به زیان اوست». [بقره: ۲۸۶]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**خَيْرُالأُمُورِ أَوْسَطُهَا**): «برگزیده‌ترین کارها، میانه‌روترین آن‌هاست». [روایت بیهقی]

سفارش دهم: (خودداری از قرض‌کردن مگر برای ضرورت نیست.)

- خواهرم، همسر و پدرت را در مواردی که قادر به تهیه‌ی وسایل خانه نیستند وادار به بر دوش‌کشیدن بدهی نکن، بر دوش کشیدن صخره‌ها آسان‌تر از بردوش کشیدن بدهی‌هاست.

- الله والامرتبه می‌فرماید: ﴿رَبَّنَا وَلَا تَحۡمِلۡ عَلَيۡنَآ إِصۡرًا كَمَا حَمَلۡتَهُۥ﴾: «پروردگارا، چیزی را که توان انجام دادنش را نداریم بر ما تکلیف مکن». [بقره ۲۸۶]

- از دعای رسول الله ﷺ این است که: (**اللَّهُمَّ إِنِّي أَعوذُ بِکَ مِنَ ٱلْهَمِّ و ٱلْحَزَنِ و أَعُوذُ بِکَ مِنَ ٱلعَجْزِ و ٱلکَسَلِ و أَعُوذُ بِکَ مِنَ ٱلْجُبْنِ و ٱلبُخْلِ و أَعُوذُ بِکَ مِنْ غَلَبَةِ ٱلدَّیْنِ و قَهْرِ ٱلرِّجَالِ**): «بارالها، من از غم و اندوه به تو پناه

می‌برم، و از ناتوانی و سستی به تو پناه می‌برم، و از ترس و خست به تو پناه می‌برم، و از بدهکاری و زورگویی مردان به تو پناه می‌برم». [روایت أبو داوود]

– در ضرب‌المثلی آمده است: بدهی خواری روز است و اندوه شب.

سفارش یازدهم: (مشورت سبب افزایش محبت می‌شود.)

– نظرخواهی در انتخاب وسایل خانه منجر به دوستی، تقویت محبت و بی‌آلایش شدن دوستی می‌شود.

– الله بلندمرتبه درباره‌ی ویژگی‌های مومنان می‌فرماید: ﴿وَأَمۡرُهُمۡ شُورَىٰ بَيۡنَهُمۡ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ﴾: «و کار و بارشان بین آنان از روی مشورت است و از آن چه روزیشان کرده‌ایم انفاق می‌کنند». [شوری: ۳۸]

– رسول الله ﷺ الگوی وارسته‌ی ما هستند. ایشان با همسرانش مشورت می‌نمود. آن حضرت در مورد صلح حدیبیه از أم‌المومنین أم‌سلمه نظرخواهی کرد و رأی آن بانو سبب برکت و خجستگی گردید.

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**ما ٱستَغنَى مُستَبِدٌ بِرَأيِهِ و مَا هَلَکَ أَحدٌ عَنِ ٱلْمَشْوَرَةِ**): «هیچ انسانِ خودرأیی به وسیله‌ی نظر خودش بی‌نیاز نگردید و هیچ شخصی به خاطر مشورت و نظرخواهی نابود نشد».

فصل چهارم:
سفارش‌هایی در مورد مراسم ازدواج

سفارش دوازدهم: (اعلام ازدواج در مسجد)

- از برگزاری مراسم‌های ازدواج در محل‌های گناه و بی‌بندوباری که شیاطین به آن راه یافته‌اند خودداری کنید. این مراسم را در خانه‌های الله برگزار کنید، جایی که فرشتگان و مردان و زنان پاک در آن‌جا حضور دارند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿فِي بُيُوتٍ أَذِنَ ٱللَّهُ أَن تُرۡفَعَ وَيُذۡكَرَ فِيهَا ٱسۡمُهُۥ يُسَبِّحُ لَهُۥ فِيهَا بِٱلۡغُدُوِّ وَٱلۡأٓصَالِ﴾: «در خانه‌هایی که خداوند اجازه داده است که رفعت یابند و نام او در آن جا یاد شود. او را صبح و شام در آن‌جا تسبیح می‌گویند». [نور: ۳۶]

- از رسول الله ﷺ نقل شده که فرمود: (**أَعْلِنُوا هذا ٱلنِّكاحَ و ٱجْعَلُوهُ فِي ٱلْمَساجِدِ و ٱضْرِبُوا عَلَيْهِ بالدُّفُوفِ**): «این ازدواج را اعلام کنید و آن را در مسجدها برگزار کنید و به خاطر آن دف بزنید».

سفارش سیزدهم: (با شادی گذراندن شب عروسی)

- شب عروسی را با مراسم شادی‌بخش و نغمه‌های جایز بگذرانید و از انجام دادن گناهان و بدی‌ها خودداری نمایید، تا بدین وسیله لطف و رحمت پروردگارِ آسمان‌ها حاصل آید.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿قُلۡ مَنۡ حَرَّمَ زِينَةَ ٱللَّهِ ٱلَّتِيٓ أَخۡرَجَ لِعِبَادِهِۦ وَٱلطَّيِّبَٰتِ مِنَ ٱلرِّزۡقِۚ قُلۡ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُواْ فِي ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا خَالِصَةٗ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ﴾: «بگو: چه کسی آن زینت خدا را که برای بندگانش پدید آورده و روزی‌های پاگیزه را حرام کرده است؟ بگو: آن [پاکیزگی‌ها] در زندگانی دنیا برای مومنان است. روز قیامت [هم] ویژه‌ی [آنان] است». [اعراف: ۳۲]

- ام المومنین عایشه ﭫ روایت می‌کند که زنی با مردی از انصار ازدواج کرد، رسول الله ﷺ فرمود: (**يا عائِشَةَ، ما كانَ مَعَهُمْ مِنْ لَهوٍ؟! فَإِنَّ الأَنْصارَ يُعْجِبُهُمْ اللَّهْوَ، فَهَلْ بَعَثْتُمْ مَعَهَا جارِيَةً تَضْرِبُ بِالدَّفِّ و تُغَنِّي؟**): «ای عایشه، [چرا] وسایل سرگرم‌کننده با آن‌ها نبود؟! انصار وسایل سرگرم‌کننده را دوست دارند. با آن زن، کنیزی را همراه نکردید که دف بزند و آواز بخواند»؟ عایشه ﭫ می‌گوید: گفتم: آن کنیز چه چیزی بخواند؟ پیامبر ﷺ فرمود: [مثلاً] بخواند:

أَتَيْناكُمْ أَتَيناكُمْ ... فَحَيُّونَا نُحَيِّيكُمْ
فَلَولا ٱلْعَجْوَةُ السَّوداءُ ... لَمْ نُحَلِّلْ بِوادِيكُمْ
و لَولا ٱلْحِنْطَةُ السَّمْراءُ ... ماسَمِنَتْ عَذارِيكُمْ

«آمدیم پیشتان، آمدیم پیشتان، بر ما سلام کنید، تا بر شما سلام کنیم/ اگر خرمای سیاه‌رنگ نبود ما وارد سرزمین شما نمی‌شدیم/ و اگر گندم سبزه‌رنگ نبود دخترانتان فربه نمی‌شدند». [روایت طبرانی]

سفارش چهاردهم: (میانه‌روی در جشن‌های عروسی)

- در جشن‌های عروسی به جای زیاده‌روی یا خساست، میانه‌رو باشید.

- الله بلند مرتبه در توصیف "عباد الرحمان" می‌فرماید: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُواْ لَمۡ يُسۡرِفُواْ وَلَمۡ يَقۡتُرُواْ وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامٗا﴾: «و آنان که چون انفاق کنند، زیاده‌روی نمی‌کنند و بخل نمی‌ورزند و [شیوه‌شان] بین این [دو حد] معتدل است». [فرقان: ۶۷]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**ما عالَ مَنِ ٱقْتَصَدَ**): «کسی که میانه‌روی کند در تنگنا قرار نمی‌گیرد». [روایت امام احمد]

سفارش پانزدهم: (غذای عروسی)

- دادن غذای عروسی به اندازه‌ای که در توان است مستحب و شایسته است. در این مراسم از فقیران و ثروتمندان و دوستان و آشنایان دعوت به عمل می‌آید؛ و خویشاوندان و دوستان در آماده کردن آن شرکت می‌نمایند.

- الله بلندمرتبه در زمینه‌ی آداب ولیمه و غذای میهمانی و مانند آن می‌فرماید: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَدۡخُلُواْ بُيُوتَ ٱلنَّبِيِّ إِلَّآ أَن يُؤۡذَنَ لَكُمۡ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيۡرَ نَٰظِرِينَ إِنَىٰهُ وَلَٰكِنۡ إِذَا دُعِيتُمۡ فَٱدۡخُلُواْ فَإِذَا طَعِمۡتُمۡ فَٱنتَشِرُواْ وَلَا مُسۡتَـٔۡنِسِينَ لِحَدِيثٍۚ﴾: «ای مومنان، وارد خانه‌های پیامبر نشوید مگر آن که برای [صرف] خوراکی به شما اجازه داده شود، بی آن که چشم به راه آماده شدنش باشید. ولی چون دعوت شوید، درآیید و چون غذا خوردید، پراکنده شوید» . [احزاب: ۵۳].

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**أَوْلِمْ و لَو بِشَاةٍ**): «غذای عروسی را بده حتی اگر گوسفندی باشد». [روایت بخاری]

و نیز می‌فرماید: (**بِئْسَ الطَّعَامُ، طَعَامُ ٱلوَلِيمَةِ، يُدْعَى إِلَيهَا ٱلأَغْنِيَاءُ و يَمْنَعُهَا ٱلْمَسَاكِينُ و مَن لَّمْ يَجِبِ ٱلدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللهَ و رَسُولَهُ**): «بدترین غذا، غذای

مراسم ازدواجی است که ثروتمندان به آن فـرا خوانـده شـوند و فقیـران از آن بازداشته شوند. کسی که این دعوت [به میهمانی عروسی] را رد کند نسبت بـه دستور الله و پیامبرش نافرمانی کرده است».

سفارش شانزدهم: (نماز و دعای شب آمیزش)

- زن و شوهر در شب آمیزش باید توجه داشه باشند که ازدواج یک پرسـتش و فرمان‌برداری است. آن به سوی الله توبه‌ی خالصانه را به جای می‌آورند و پـیش از آمیزش با درخواست آمرزش و با نماز و دعا دل‌هایشان را پاک می‌گردانند.

- الله بلندمرتبـه مـی‌فرمایـد: ﴿وَٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبۡ لَنَا مِنۡ أَزۡوَٰجِنَا وَذُرِّيَّٰتِنَا قُرَّةَ أَعۡيُنٖ وَٱجۡعَلۡنَا لِلۡمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾: «پروردگارا، از همسرانمان و فرزندانمان مایه‌ی روشنی چشم به ما عنایت کن و ما را پیشوای پرهیزگـاران سـاز». [فرقان: ۷۴]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَنْ تَزَوَّجَ فَقَدْ ٱسْتَكْمَلَ نِصْفَ دِينِهِ، فَلْيَتَّـقِ اللهَ فِي ٱلنِّصفِ ٱلآخَرِ**): «کسی که ازدواج نمود نیمی از دینش را کامل کـرده، پس در مورد نیمه‌ی دیگر نسبت به الله پرهیزگار باشد». [متفق علیه].

- در مورد شب ازدواج این دعا از رسول الله ﷺ نقل شده است: (**اللَّهُـمَّ إِنِّي أَسْأَلُکَ مِن خَيْرِها و خَيْرِ ما جَبَلْتَها عَلَيْهِ و أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّها و شَرِّ مـا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ**): «بارالها، من از تو خواستار خوبی آن و خوبی آن چه که او را بـر آن سرشته‌ای هستم و از گزند آن و گزند آن چه که او را بر آن سرشـته‌ای بـه تو پناه می‌آورم». [روایت بخاری و ابوداوود]

فصل پنجم:
سفارش‌های در مورد زندگی زناشویی

سفارش هفدهم: (وفاداری به پیمان ازدواج)

– وفاداری شدید به پیمان ازدواج که بر پایه‌ی اجرای کتاب الله و شیوه‌ی پیامبر ﷺ می‌باشد، نوعی عبادت و پایبندی به اخلاق است، و نتیجه‌ی آن آرامش، دوستی و مهربانی است.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَأَخَذْنَ مِنكُم مِّيثَٰقًا غَلِيظًا﴾: «و [زنان در پیمان ازدواج] از شما پیمانی استوار گرفته‌اند». [نساء: ۲۱]

الله پاک و والامرتبه در توضیح هدف اصلی زندگی زناشویی می‌فرماید: ﴿وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا لِّتَسْكُنُوٓا۟ إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾: «و از آیات و نشانه‌های او آن است که برایتان از [جنس] خودتان همسرانی آفرید تا به آن‌ها آرام گیرید و بین شما دوستی و مهربانی مقرر داشت. بی‌گمان دراین [کار] برای گروهی که می‌اندیشند مایه‌های عبرتی است». [روم: ۲۱]

– پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**تَرَكْتُ فِيكُمْ مَا إِن تَمَسَّكْتُمْ بِهِ لَن تَضِلُّوا بَعْدِي، كِتابَ اللهِ و سُنَّتِي**): «در میان شما چیزی به جا گذاشتم که اگر به آن پایبند باشید هرگز پس از من گمراه نمی‌شوید، [آن چیز] کتاب الله و سنت و شیوه‌ی من است». [متفق علیه]

سفارش هیجدهم: (خوش‌رفتاری)

- برخورد خوب و رفتار بزرگوارانه و احترام به احساسات منجر به پایداری محبت و دوستی و علاقه‌مندی و بخشندگی می‌گردد.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِٱلۡمَعۡرُوفِۚ فَإِن كَرِهۡتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰٓ أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَيَجۡعَلَ ٱللَّهُ فِيهِ خَيۡرٗا كَثِيرٗا﴾: «و با آنان [زنان] به شایستگی رفتار کنید. اگر آنان را خوش ندارید [بدانید که] چه بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و خداوند در آن خیر بسیار قرار دهد». [نساء: ۱۹]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**أَكْمَلُ ٱلْمُؤمِنِينَ أَخْلاقـاً، أَحْسَـنُهُمْ خُلْقـاً و خِيارُكُمْ خِيارُكُم لِنسائِهِمْ**): «کامل‌ترین مومنان از نظر اخلاقی، خوش برخوردترین آنان است و بهترینتان، بهترینتان نسبت به زنانتان هستید». [روایت ترمذی].

علی بن أبـی طالـب رضی الله عنه هنگـامی کـه فاطمـه رضی الله عنها را از پیـامبر ﷺ خواستگاری نمود آن حضرت به او فرمود: (**هِيَ لَکَ عَلَى أَن تَحْسُنَ صُحْبَتَها**): «او برای توست به شرط این که با نیکی با او رفتار کنی». [روایت طبرانی].

سفارش نوزدهم : (مدیریت مرد)

- برادرم، در چهارچوب برخورد خوب و رفتار بزرگورانه در خانه‌ات مدیریت کن. در کارت خشک نباش که شکسته می‌شوی و نرم نباش تـا تـو را در هـم نپیچند. و ارزش و جایگاهت را حفظ کن و جایگاه و ارزش همسرت را نگه دار.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿ٱلرِّجَالُ قَوَّٰمُونَ عَلَى ٱلنِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ ٱللَّهُ بَعۡضَهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ وَبِمَآ أَنفَقُواْ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡۚ فَٱلصَّٰلِحَٰتُ قَٰنِتَٰتٌ حَٰفِظَٰتٞ لِّلۡغَيۡبِ بِمَا حَفِظَ ٱللَّهُۚ﴾: «مردان بر زنان سرپرستی دارنـد، چـرا که خداوند برخی از آنان [انسان‌ها] را بر برخی [دیگر] برتری داده است و [نیز]

به سبب آن‌که [چیزی] از مال‌هایشان را بخشیده‌اند. زنان نیکوکار فرمانبردارند، [اسرار همسرانشان را] به پاس آن چه خداوند برایشان حفظ کرده است، در غیبت [آنان] حفظ می‌کنند». [نساء: ۳۴]

– رسول الله ﷺ در تشریح مسؤولیت مرد می‌فرماید: (**كُلُّكُمْ راعٍ و كُلُّكُمْ مَسْؤُولٌ عَن رعَيِّتِهِ، و ٱلرَّجُلُ فِي أَهْلِهِ راعٍ و مَسْؤُولٌ عن رعَيِّتِهِ ، و ٱلْمَرأةُ فِي بَيتِ زَوجِها راعِيةٌ و مَسْؤولَةٌ عَن رَعِيَّتِها، و ٱلْخادِمُ راعٍ فِي مالِ سَيِّدِهِ و مَسْؤُولٌ عَن رعَيِّتِهِ ، فَكُلُّكُم راعٍ و مَسْؤُولٌ عن رعَيِّتِهِ**): «تمام شما در حکم چوپان هستید [که سرپرست و مسؤول گله‌ی خود است] و تمام شما نسبت به زیردستش مسؤول است، و مرد در میان خانواده‌اش سرپرست است و نسبت به زیردستانش مسؤولیت دارد، و زن در خانه‌ی شوهرش سرپرست است و نسبت به زیردستانش مسؤولیت دارد، و خدمتگزار سرپرست دارایی کارفرمایش است و نسبت به زیردستانش مسؤولیت دارد، بنابراین تمام شما سرپرست هستید و تمام شما نسبت به زیردستش مسؤول است». [روایت بخاری]

سفارش بیستم: (تفاهم و همکاری)

– سرپرستی مرد نسبت به زن، به معنای خودرأیی، سخت‌گیری، حقیرکردن، فخرفروختن، برتری‌جویی و به خود بالیدن نیست، بلکه سرپرستی به معنای توافق، یاری دادن، همکاری، همبستگی، رضایت و متقاعد سازی و غیره است. با این روش کشتی زندگی به سوی ساحل امنیت راه می‌پیماید.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْإِثْمِ وَٱلْعُدْوَٰنِ ۚ﴾: «و بر نیکوکاری و پرهیزگاری با همدیگر همکاری کنید و بر گناه و ستم همکاری نکنید». [مائده: ۲]

و الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ يَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ أُوْلَٰٓئِكَ سَيَرۡحَمُهُمُ ٱللَّهُۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ﴾: «مردان و زنان مومن کارسازان همدیگرند به معروف امر و از منکر نهی می‌کنند و نماز برپای می‌دارند و زکات می‌دهند و از خداوند و رسول او فرمان می‌برند. اینانند که خداوند آنان را مشمولِ رحمت خود قرار خواهد داد. بی‌گمان خداوند پیروزمند فرزانه است». [توبه : ۷۱].

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**النِّساءُ شَقائقُ الرِّجال**): «زنان برابر مردانند».

و رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**خَيْرُكُمْ، خَيْرُكُمْ لأَهلِهِ و أَنا خَيرُكُمْ لأَهلي**): «بهترین شما، بهترینتان نسبت به خانواده‌اش است و من بهترین شما نسبت به خانواده‌ام هستم». [روایت طبرانی]

فصل ششم:
سفارش‌هایی در مورد اداره‌ی کارهای خانه

سفارش بیست و یکم: (مسؤولیت مرد، تهیه‌ی مخارج است.)

- برادرم، نسبت به کار و تلاش بر روی زمین کوشا باش تا برای هزینه کردن برای خانواده‌ات درآمد حلال و پاک به دست آوری.

- الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿فَٱمۡشُواْ فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُواْ مِن رِّزۡقِهِۦۖ وَإِلَيۡهِ ٱلنُّشُورُ﴾: «پس در گوشه و کنار آن (زمین) راه روید و از روزی‌اش (خداوند) بخورید. و [وقوع] رستاخیز در نزد اوست». [ملک: ۱۵]

و الله والامقام می‌فرماید: ﴿ٱلرِّجَالُ قَوَّٰمُونَ عَلَى ٱلنِّسَآءِ بِمَا فَضَّلَ ٱللَّهُ بَعۡضَهُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ وَبِمَآ أَنفَقُواْ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡۚ﴾: «مردان بر زنان سرپرستی دارند چرا که خداوند برخی از آنان (انسان‌ها) را بر برخی [دیگر] برتری داده است و [نیز] به سبب آن که [چیزی] ازمال‌هایشان را بخشیده‌اند». [نساء : ۳۴]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**إنَّ اللهَ طَيِّبٌ لا يَقْبَلُ إلاّ طَيِّباً و إنَّ اللهَ أَمَرَ ٱلْمُؤمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ ٱلْمُرسَلِينَ، فَقالَ: «يا أَيُّها ٱلرُّسُلُ كُلُوا مِنَ ٱلطَيِّباتِ و ٱعْمَلُوا صالِحاً إِنِّي بِما تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ» ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى ٱلسَّماءِ: يا ربِّ ! يا ربِّ! و مَطْعَمُهُ حَرامٌ و مَشْرَبُهُ حَرامٌ و مَلْبَسُهُ حَرامٌ و غُذِيَ بِالْحَرامِ فَأَنَّى يُسْتَجابَ لِذلِکَ**): «پروردگار پاک و پیراسته است و به جز پاکی را نمی‌پذیرد، و الله مومنان را به همان چیزی فرا خوانده که

پیامبران را به آن دستور داده است، سپس آن حضرت تلاوت نمود: « [گفتیم:] ای رسولان، از [خوراکی‌های] پاکیزه بخورید و کار شایسته انجام دهید. به راستی که من به آن چه می‌کنید دانا هستم». سپس آن حضرت آن مرد را یاد کرد که، مدت زیادی مسافرت می‌کند، موهایش ژولیده است و غبارآلود است دستانش را به سوی آسمان بالا می‌برد [و می‌گوید:] پروردگارا، پروردگارا! این درحالی است که غذای او حرام، نوشیدنی او حرام، و پوشاک او حرام است و با حرام تغذیه شده است پس چگونه درخواست او برآورده شود». [روایت مسلم، آیه‌ی حدیث: مومنون ۲۳]

مردی از رسول الله ﷺ سؤال کرد: حق همسر هرکدام از ما بر او چیست؟ آن حضرت فرمود: (**أَنْ تُطْعِمَها إِذا طَعِمْتَ و تَكْسُوَها إِذا ٱكْتَسَيْتَ و لا تَضْرِبِ ٱلوَجْهَ و لا تُقَبِّحْ و لا تَهْجُرْ إِلاّ فِي ٱلبَيتِ**): «این است که چون خود غذا خوری به او نیز بدهی و چون خود لباس پوشیدی برای او نیز لباس تهیه کنی و بر چهره‌اش نزن و [به او] گستاخی نکن و زشتش نشمار و فقط در خانه [به عنوان تنبیه از او] کناره‌گیری کن». [روایت احمد، أبو داود و نسائی].

سفارش بیست و دوم: (مسؤولیت زن، شوهرداری است.)

– ای همسر مسلمان، آگاه باش که از جمله مسؤولیت‌های شما، پیروی از شوهر و تربیت فرزندان و اداره‌ی کارهای منزل است.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿فَٱلصَّٰلِحَٰتُ قَٰنِتَٰتٌ حَٰفِظَٰتٌ لِّلۡغَيۡبِ بِمَا حَفِظَ ٱللَّهُۚ﴾: «زنان نیکوکار فرمانبردارند، [اسرار همسرانشان را] به پاس آن چه خداوند برایشان حفظ کرده است، در غیبت آنان حفظ می‌کنند». [نساء: ۳۴]

– پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**أَيُّمَا ٱمرأَةٍ ماتَتْ و زَوجُها عَنْها راضٍ دَخَلَتِ ٱلْجَنَّةَ**): «هر زنی که فوت نماید و همسرش از او خشنود باشد، وارد بهشت می‌شود». [روایت ابن ماجه و ترمذی]

- و نیز می‌فرماید: (**إذا صَلَّتِ ٱلْمَرْأَةَ خَمْسَهَا و صامَتْ شَهرَها و حَفِظَتْ فَرْجَها وأَطاعَتْ زَوجَها، قِيلَ لَها ٱدْخُلِي ٱلْجَنَّةَ مِن أَيِّ أَبْوابِ ٱلْجَنَّةِ شِئْتِ**): «هنگامی که زن نمازهای پنجگانه‌اش را بخواند و ماه رمضان را روزه بگیرد و پاکدامنی ورزد و از شوهرش پیروی نماید، به او گفته می‌شود: از هرکدام از دروازه‌های بهشت که می‌خواهی وارد بهشت شو». [روایت احمد و طبرانی].

یکی از شاعران می‌گوید:

إذا لَمْ تَكُنْ فِي ٱلبيتِ ٱمْرأةٌ حُرَّةٌ ... تُدَبِّرُهُ ضاعَتْ مَصالِحُ دارِهِ
ٱلْمَرأَةُ تَبْنِي و ٱلْمَرأَةُ تَخرِبُهُ ... فَهِيَ أَصْلٌ تَقدُّمِهِ و سَعادَتِهِ

«اگر در خانه زنی آزاده نباشد که آن را اداره نماید، منافع و خوبی‌های خانه از بین می‌رود/ زن خانه را می‌سازد و زن آن را ویران می‌کند، بنابراین او اساس پیشرفت و خوشبختی در خانه است».

سفارش بیست و سوم: (هماهنگی میان درآمد و خرج)

- ای زن مومن، میان درآمد و خرج هماهنگی ایجاد کن و آن‌چه را که در توان شوهرت نیست بر او تحمیل نکن.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿لِيُنفِقۡ ذُو سَعَةٖ مِّن سَعَتِهِۦۖ وَمَن قُدِرَ عَلَيۡهِ رِزۡقُهُۥ فَلۡيُنفِقۡ مِمَّآ ءَاتَىٰهُ ٱللَّهُۚ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا مَآ ءَاتَىٰهَاۚ سَيَجۡعَلُ ٱللَّهُ بَعۡدَ عُسۡرٖ يُسۡرٗا﴾: «باید که دارا از دارایی خود نفقه دهد. و کسی [هم] که روزی‌اش تنگ شده است، باید از آن‌چه خداوند به او داده است انفاق کند. خداوند هیچ کس را جز به [میزان] آن‌چه به او داده است مکلف نمی‌کند. خداوند پس از تنگدستی آسایش پدید خواهد آورد». [طلاق: ۷]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**إذا أَنْفقَتْ ٱلْمَرأَةُ مِن طَعامِ بَيتِهَا غيرَ مَفْسَدَةٍ، كانَ لَها أَجْرَهَا بِمَا أَنْفقَتْ و لِزَوجِها أَجْرُهُ بِما كَسَبَ و لِلخازِنِ (الخادمِ- العامِلِ) مِثْلُ**

ذلِکَ، لا یَنْقُصُ بَعضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَیْئاً): «هرگاه زنی بدون این که راه تباهی و فساد را در پیش بگیرد از غذای خانه‌اش ببخشد، به خاطر آن‌چه که بخشیده پاداش می‌برد و شوهرش به خاطر آن‌چه که فراهم آورده پاداش می‌گیرد و برای عامل (خدمتگزار- انجام‌دهنده) همین گونه است. از پاداش یکدیگر چیزی نمی‌کاهند». [روایت طبرانی]

- از سفارش‌های یک مادر نیکو به دخترش این بود که می‌گفت: «از شوهرت چیزی مخواه مگر این‌که شرایط و توانایی برآورده ساختن آن را داشته باشد. و با دست و توانت در موقعیت‌های ناتوانی و تنگدستی به او کمک کن، به دوش کشیدن صخره‌ها آسان‌تر از به دوش کشیدن بدهی‌هاست».

سفارش بیست و چهارم: (خودداری از اسراف و هدر دادن)

- از اسراف و زیاده‌روی بپرهیزید، این کار برکت و روزی را از بین می‌برد و راه‌های نفوذ شیطان را می‌گشاید.

- الله والامرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَنفَقُواْ لَمۡ يُسۡرِفُواْ وَلَمۡ يَقۡتُرُواْ وَكَانَ بَيۡنَ ذَٰلِكَ قَوَامًا﴾: «و آنان‌که چون انفاق کنند، زیاده‌روی نمی‌کنند و بُخل نمی‌ورزند و [شیوه‌شان] بین این [دو حدّ] معتدل است». [فرقان: ۶۷]

- و می‌فرماید: ﴿... وَلَا تُبَذِّرۡ تَبۡذِيرًا ٢٦ إِنَّ ٱلۡمُبَذِّرِينَ كَانُوٓاْ إِخۡوَٰنَ ٱلشَّيَٰطِينِۖ وَكَانَ ٱلشَّيۡطَٰنُ لِرَبِّهِۦ كَفُورًا﴾ «و به هیچ‌وجه زیاده‌روی مکن به راستی که تبذیرکنندگان برادران شیطان هستند و شیطان پروردگارش را ناسپاس است». [اسراء: ۲۶- ۲۷]

و پیامبر ﷺ می‌فرماید: **(ما عالَ مَن اَقْتَصَدَ)**: «کسی که میانه‌روی کند در تنگنا قرار نمی‌گیرد». [روایت احمد]

سفارش بیست و پنجم: (خرج‌های ضروری)

– از هزینه کردن برای تجملات و مدها خودداری نمایید و موارد ضروری را برآورده سازید و پس از آن نیازها را برطرف کنید سپس به دنبال تزیینات باشید.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَإِذَآ أَرَدۡنَآ أَن نُّهۡلِكَ قَرۡيَةً أَمَرۡنَا مُتۡرَفِيهَا فَفَسَقُواْ فِيهَا فَحَقَّ عَلَيۡهَا ٱلۡقَوۡلُ فَدَمَّرۡنَٰهَا تَدۡمِيرٗا﴾: «و چون بخواهیم [مردم] شهری را هلاک کنیم، به سرکشان آن [شهر هرچه خواهیم] فرمان می‌دهیم، آن‌گاه [چون] در آن جا نافرمانی کنند و وعده‌ی [عذاب] بر آن [شهر] محقق شود، سخت آنان را نابود سازیم». [اسراء: ۱۶]

پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**كُلْ ما شِئْتَ و ٱلْبِسْ ما شِئْتَ، ما أَخْطَأَتْکَ خَصْلتانِ: سرف و مخيلة**): « هرچه می‌خواهی بخور و هرچه می‌خواهی بپوش، دو اخلاق تو را به اشتباه نیندازد: زیاده‌روی و خودبینی». [روایت بخاری از ابن‌عمر و ابن عباس]

سفارش بیست و ششم: (پس‌انداز برای زمان نیاز)

– برای آمادگی در برابر حوادث روزگار و برآورده نمودن خواسته‌های فرزندان، پس‌انداز مبلغی که فراتر از نیاز است یک امر ضروری‌ست.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَمَا تَدۡرِي نَفۡسٞ مَّاذَا تَكۡسِبُ غَدٗاۖ وَمَا تَدۡرِي نَفۡسُۢ بِأَيِّ أَرۡضٖ تَمُوتُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرُۢ﴾: «و هیچ کس نمی‌داند فردا چه به دست می‌آورد. و هیچ کس نمی‌داند که در کدام سرزمین می‌میرد، بی‌گمان خداوند دانا [آگاه] است». [لقمان: ۳۴]

– پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**رَحِمَ اللهُ ٱمْرأً ٱكْتَسَبَ طَيِّباً و أَنفَقَ قَصْداً و قَدَّمَ فَضْلاً لِيومِ فَقْرِهِ و حاجَتِهِ**): «الله شخصی را مورد لطف و بخشش قرار دهد که مال پاک به دست آورد و با میانه‌روی خرج نمود و برای روز تنگدستی و نیازمندی‌اش باقی‌مانده‌ی [مالش] را پس‌انداز کرد».

و پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**إِنَّکَ إِنْ تَذَرْ وَرَثَتَکَ أَغنیاءً خَیْرٌ لَکَ مِنْ أَن تَدَعَهُمْ عالَةً یَتَکَفَّفُونَ اَلنّاسَ أَعطُوهُم أَو مَنَعُوهُم**): «تو اگر ورثه‌ات را ثروتمند رها کنی برای تو بهتر از آن است که آن‌ها را نیازمند رها کنی که از مردم گدایی کنند، [حال این که مردم] به آن‌ها بدهند یا ندهند». [روایت بخاری و مسلم و احمد از روایت سعد بن أبی و قاص]

سفارش بیست و هفتم: (کمک به پدر و مادر)

- هنگامی که پدر و مادرت نیاز به کمک دارند به آن‌ها یاری برسان، کمک مالی فرزند به پدر و مادرش از نظر دینی و حقوقی واجب است.

- الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعۡبُدُوٓاْ إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَٰنًاۚ﴾: «و پروردگارت [چنین] حکم کرد که جز او را نپرستید و به پدر و مادر نیکی کنید». [اسراء: ۲۳]

- عامر احول روایت می‌کند: مردی نزد پیامبر ﷺ آمد و گفت: ای رسول الله، از فرزندانمان چه چیزی به ما می‌رسد؟ آن حضرت فرمود: (**هُمْ مِنْ أَطْیَبِ کَسْبِکُمْ و أَمْوالُهُم لَکُم**): «آن‌ها از پاک‌ترین دست‌آوردهای شما هستند و دارایی‌هایشان برای شماست».

- محمد بن منکدر روایت می‌کند: مردی نزد پیامبر ﷺ آمد و گفت: من دارایی و زن و فرزند دارم و پدرم دارایی و زن و فرزند دارد، پدرم از دارایی من برمی‌دارد. آن حضرت فرمود: (**أَنتَ و مالُکَ لِأَبِیکَ**): «تو و دارایی‌ات از آنِ پدرت هستید». [درّ منثور، ص ۳۴۷]

سفارش بیست و هشتم: (تشویق به برطرف نمودن گرفتاری‌های مردم)

- برای برطرف نمودن مشکلات مردم تلاش کن، پاداش این کار هیجده برابر می‌شود.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنٗاۚ وَمَا تُقَدِّمُواْ لِأَنفُسِكُم مِّنۡ خَيۡرٖ تَجِدُوهُ عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٗا وَأَعۡظَمَ أَجۡرٗا﴾: «و به خداوند «وام نیکو» بدهید. و کارهای نیکی را که برای خودتان پیش می‌فرستید، آن را نزد خداوند به اعتبار پاداش بهتر و بزرگ‌تر می‌یابید». [مزمل: ۲۰]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَن فَرَّجَ عَن مُؤمِنٍ كُرْبَةً من كُرَبِ ٱلدُّنيا فَرَّجَ اللهُ عَنهُ كُرْبَةً مِن كُرَبِ يَومِ ٱلقِيامَةِ**): «کسی که یک گرفتاری از گرفتاری‌های دنیای یک مومن را برطرف سازد، الله یک گرفتاری از گرفتاری‌های روز قیامت او را برطرف می‌سازد». [روایت احمد]

سفارش بیست و نهم: (خودداری از ربا)

- از داد و ستدهایی که در آن ربا صورت می‌گیرد خودداری کنید تا در جنگی که در برابر الله و پیامبرش است قرار نگیرید.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلۡبَيۡعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْ﴾: «و خدا خرید و فروش را حلال کرده و ربا را حرام شمرده است». [بقره: ۲۷۵]

- و الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿يَمۡحَقُ ٱللَّهُ ٱلرِّبَوٰاْ وَيُرۡبِي ٱلصَّدَقَٰتِ﴾: «خداوند [بهره‌ی] ربا را نابود می‌سازد و [برکت] صدقات را رشد می‌دهد». [بقره: ۲۷۶]

رسول الله ﷺ می‌فرماید: «از هفت گناه نابودکننده دوری گزینید»، صحابه گفتند: ای رسول الله، آن‌ها چه چیزهایی هستند؟ آن حضرت فرمود: (**الشِّرْكُ بِٱللهِ و ٱلسِّحرُ و قَتْلِ ٱلنَّفسِ ٱلّتی حَرَّمَ ٱللهُ إلاّ بِٱلْحَقِّ و أَكْلِ ٱلرِّبا و أَكْلِ مالِ ٱليَتيمِ و ٱلتَّوَلِّي يَومَ الزَّحْفِ و قَذْفِ ٱلْمُحْصَناتِ ٱلغافِلاتِ ٱلْمُؤمناتِ**): «شریک قرار دادن برای الله و جادوگری و کشتن جانی که الله [کشتن آن را] حرام نموده مگر این که [این کشتن] به حق باشد و خوردن ربا و خوردن مال یتیم و فرار از میدان جنگ و تهمت ناروا به زنان پاکدامنِ بی‌خبرِ مومن». [روایت بخاری و مسلم]

سفارش سی‌ام: (درخواست آمرزش از اسباب روزی است.)

- زیاد دعا و درخواست آمرزش نمایید این دو مورد، از اسباب روزی است.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿فَقُلۡتُ ٱسۡتَغۡفِرُواْ رَبَّكُمۡ إِنَّهُۥ كَانَ غَفَّارٗا ۝١٠ يُرۡسِلِ ٱلسَّمَآءَ عَلَيۡكُم مِّدۡرَارٗا ۝١١ وَيُمۡدِدۡكُم بِأَمۡوَٰلٖ وَبَنِينَ وَيَجۡعَل لَّكُمۡ جَنَّٰتٖ وَيَجۡعَل لَّكُمۡ أَنۡهَٰرٗا﴾: «سپس گفتم: از پروردگارتان آمرزش بخواهید. بی‌گمان او بسی آمرزنده است ۝١٠ تا [باران] آسمان را پیاپی [و فراوان] بر شما فرو ریزد ۝١١ و تا شما را با [بخشیدن] اموال و فرزندان مدد رساند و به شما باغ‌ها دهد و برایتان رودها پدید آورد». [نوح: ۱۰- ۱۲]

- انس رضی الله عنه روایت می‌کند: در زمان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم مردم یک سال دچار خشکسالی شدند، هنگامی که آن حضرت سخنرانی می‌کرد، یک عرب صحرانشین برخاست و گفت: ای رسول الله، حیوانات نابود شدند و خانواده‌ها گرسنه مانده‌اند، الله را برایمان فرا بخوان. آن حضرت دستانش را برای دعا کردن بالا برد و فرمود: (**اللَّهَمَّ أَغِثْنا، اللَّهَمَّ أَغِثْنا** ...): «بارالها، به ما یاری برسان. بارالها به ما یاری برسان ... تا آخر حدیث». [راویان شش‌گانه به جز ترمذی آن را نقل کرده‌اند].

سفارش سی و یکم: (ایمان و پرهیزگاری و توکل از اسباب روزی هستند.)

- بدانید که برنامه‌ی الله برای روزی دادن پس از فراهم دیدن مسبب‌ها، براساس دارا بودن ایمان و پرهیزگاری و توکل است.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَلَوۡ أَنَّ أَهۡلَ ٱلۡقُرَىٰٓ ءَامَنُواْ وَٱتَّقَوۡاْ لَفَتَحۡنَا عَلَيۡهِم بَرَكَٰتٖ مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَٰكِن كَذَّبُواْ فَأَخَذۡنَٰهُم بِمَا كَانُواْ يَكۡسِبُونَ﴾: «و اگر اهل [آن] شهرها ایمان می‌آوردند و پروا می‌داشتند، قطعاً از

آسمان‌ها و زمین [درِ] برکت‌هایی را بر آنان می‌گشودیم. ولی تکذیب کردند، پس به [سزای] آن چه می‌کردند، آنان را فرو گرفتیم». [اعراف: ۹۶]

- همچنین در آیه‌ی دیگری می‌فرماید: ﴿وَلَوۡ أَنَّ أَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ ءَامَنُواْ وَٱتَّقَوۡاْ لَكَفَّرۡنَا عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَلَأَدۡخَلۡنَٰهُمۡ جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ۝٦٥ وَلَوۡ أَنَّهُمۡ أَقَامُواْ ٱلتَّوۡرَىٰةَ وَٱلۡإِنجِيلَ وَمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِم مِّن رَّبِّهِمۡ لَأَكَلُواْ مِن فَوۡقِهِمۡ وَمِن تَحۡتِ أَرۡجُلِهِمۚ﴾: «و اگر اهل کتاب، ایمان می‌آوردند و پرهیزگاری می‌کردند، به یقین گناهانشان را از آنان می‌زدودیم. و آنان را به باغ‌هایی پرناز و نعمت وارد می‌کردیم. و اگر آنان [حکم] تورات و انجیل و آن چه را که از [سوی] پروردگارشان به سوی آنان فرو فرستاده شده است برپا می‌داشتند، از برکت‌های آسمانی و زمین [خداوند] بهره‌مند می‌شدند». [مائده: ۶۵- ۶۶]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**لَو أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا يَرْزُقُ ٱلطَّيْرَ تَغْدُو خِماصاً و تَعُودَ بِطاناً**): «اگر شما همان گونه که شایسته‌ی توکل بر الله است بر او توکل کنید به حتم به شما همان گونه روزی می‌رساند که به پرنده روزی می‌دهد، [پرنده] درحالی که گرسنه است سپیده‌دم حرکت می‌کند و در حالی که سیر است باز می‌گردد». [روایت ترمذی]

- سید قطب نویسنده‌ی تفسیر "فی ظلال القرآن" در این باره می‌گوید: قاعده‌ی ربط دادن ایمان و پرهیزگاری به روزی و برکت، یک قاعده‌ی درست است که برپایه‌ی اسباب آن که شامل وعده‌ی الله و قانون زندگی است، استوار است. همچنان که رخدادهای عملی در طی قرن‌ها به صورت‌پذیری این موضوع گواهی می‌دهند. هر ملتی که شریعت الله در میان آن‌ها برپا شده و رویکرد درستی نسبت به کار نیکو و درخواست آمرزشی که برخواسته از ترس از الله است، داشته‌اند و هر ملتی که پرهیزگاری الله را به جا آورده و او را

پرستش نموده و قانون او را بر پا داشته و عدالت و امنیت را برای تمامی مردم فراهم نموده است، برکت و خوبی در بین آن‌ها سرازیر شــده و الله آن‌هــا را در زمین قدرتمند ساخته و آبادانی و سازندگی را به آنان ارزانی داشته است.

فصل هفتم:
سفارش‌های در مورد کار زن و دارایی او

سفارس سی و دوم: (اصل بر آن است که زن در خانه کار کند.)

- ای خواهر و زن مسلمان، محل طبیعی برای کار شما خانه است. شما همسر، مربی، معلم، مدیر، ناظم، نگه‌دار و امین خانه هستید، شما سرپرست خانه‌ی شوهرت هستید و نسبت به زیردستانت مسؤول هستید.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَقَرۡنَ فِي بُيُوتِكُنَّ﴾: «و در خانه‌های خود بمانید». [احزاب: ۳۳]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (و ٱلْمَرْأَةُ راعِيَةٌ فِي بَيتِ زَوجِها و هِيَ مَسؤُولَةٌ عَن رَعِيَّتِها): «و زن سرپرست خانه‌ی همسرش است و او مسؤول زیردستانش است». [روایت بخاری]

سفارش سی و سوم: (بیرون رفتن از خانه برای انجام نیازی شرعی)

- ای خواهر مسلمان، هنگامی که برای تهیه‌ی چیزهای ضروری و لازم نیاز به خرید کردن داری، یا این که جامعه‌ی اسلامی به کار تو نیازمند است، ایرادی نیست که با موافقت شوهرت برای انجام دادن کاری که متناسب با طبیعتت است از خانه خارج شوی.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا ٱكۡتَسَبُواْۖ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٌ مِّمَّا ٱكۡتَسَبۡنَۚ﴾: «مردان از آن چه به دست آورده‌اند بهره‌ای دارند، و زنان [نیز] از آن چه به دست آورند بهره‌ای دارند». [نساء: ۳۲]

و الله بلندمرتبه در داستان دختران شعیب می‌فرماید: ﴿قَالَ مَا خَطۡبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسۡقِي حَتَّىٰ يُصۡدِرَ ٱلرِّعَآءُۖ وَأَبُونَا شَيۡخٞ كَبِيرٞ﴾: «گفت: کار و بار شما چیست؟ گفتند: [به حیواناتمان] آب نمی‌دهیم تا آن‌که چوپانان [حیوانات خود را] باز گردانند. و پدرمان پیر کهنسالی است». [قصص: ۲۳]

– زنی نزد رسول الله ﷺ آمد و گفت: ای رسول الله، پدر و مادرم فدایت باد! من به نمایندگی از زنان نزد شما آمده‌ام و الله بلند مرتبه شما را برای تمامی مردان و زنان فرستاده است، و ما گروه زنان محدود شده و نگاه داشته شده‌ایم و در منازل شما [مردان] خانه‌نشین هستیم و از فرزندانتان نگه‌داری می‌کنیم و شما گروه مردان به وسیله‌ی شرکت در نماز جمعه و نمازهای جماعت و شرکت در مراسم خاکسپاری و گزاردن حجی پس از حج دیگر و انجام دادن کاری که برتر از این‌هاست که همان جهاد در راه الله بلندمرتبه است از ما برتری یافته‌اید، و اگر یکی از شما در راه الله برای حج یا عمره از خانه خارج شود، ما از فرزندان و اموالتان نگه‌داری می‌کنیم و لباس‌های شما را می‌بافیم و فرزندانتان را تربیت می‌کنیم. آیا ما در مزد و پاداش شما سهیم هستیم؟ رسول الله ﷺ به سوی یارانش رو برگرداند و فرمود: «آیا تاکنون سؤال زنی را بهتر از سؤال این زن در مورد دینش شنیده‌اید؟ آن‌ها گفتند: ای رسول الله، ما گمان نمی‌کردیم که زنی این گونه هدایت یافته باشد. رسول الله ﷺ به آن زن رو کرد و فرمود: (اِفْهَمِي أَيَّتُها الْمَرأَةُ و اعْلَمِي مَنْ خَلْفَكَ مِنَ النِّساءِ أَنّ حُسْنَ تَبعُّلِ الْمَرأَةَ لِزَوجِهَا يَعْدِلُ ذلكَ كُلَّهُ): «ای زن بدان و زنانی را که تو را نماینده نموده‌اند با خبر ساز که پیروی خوب زن از شوهرش با تمام آن‌ها برابر است».

سفارش سی و چهارم: (پایبندی به پوشیدن لباس شرعی)

- ای خواهر مسلمان، هنگامی که برای انجام دادن کاری که شریعت آن را روا و پیش‌بینی کرده است از خانه خارج می‌شوی، پایبند به پوشیدن لباس شرعی و رفتار اسلامی باش و از زینت‌نمایی و عطر استفاده نکن.

- الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّبِيُّ قُل لِّأَزۡوَٰجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَآءِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ يُدۡنِينَ عَلَيۡهِنَّ مِن جَلَـٰبِيبِهِنَّۚ ذَٰلِكَ أَدۡنَىٰٓ أَن يُعۡرَفۡنَ فَلَا يُؤۡذَيۡنَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورٗا رَّحِيمٗا﴾: «ای پیامبر، به زنانت و دخترانت و زنان مومنان بگو: روسری‌هایشان را بر خود فرو پوشند. این نزدیک‌تر است به آن که شناخته شوند و آزار نبینند. و خداوند آمرزنده‌ی مهربان است». [احزاب: ۵۹]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**الْمَرْأَة إِذا ٱسْتَعْطَرَتْ فَمَرَّتْ بِٱلْمَجْلسِ فَهِيَ كَذا، يعني زانيةٌ**): «زن هرگاه به خود عطر بزند و [برای جلب توجه] از کنار گروهی بگذرد پس او این گونه است، یعنی زناکار است». [روایت ترمذی]

- همچنین پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**ما مِنْ مُسلِمٍ يَنْظُرُ إِلَى مَحَاسِنِ ٱمْرَأَةٍ ثُمَّ يَغُضُّ بَصَرَهُ إِلّا أَخْلَقَ اللهُ له عِبادةً يَجِدُ حَلاوَتَها**): «هیچ مسلمانی نیست که نگاهش به زیبایی زنی افتد، سپس دیده‌اش را فرو بندد مگر این که الله به جای آن، عبادتی را نصیب او می‌گرداند که شیرنی آن را درمی‌یابد». [روایت احمد]

سفارش سی و پنجم: (قرارداد مالی مستقل برای زن)

- ای زن مسلمان، آگاه باش که از جمله حقوق شما درآمد داشتن، ارث بردن و حق مالکیت است و تعهد مالی مستقلی برای شما در اسلام وجود دارد.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٞ مِّمَّا ٱكۡتَسَبُواْۖ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٞ مِّمَّا ٱكۡتَسَبۡنَ﴾: «مردان از آن چه به دست آورده‌اند بهره‌ای دارند، و زنان [نیز] از آن چه به دست آورند بهره‌ای دارند». [نساء: ۳۲].

- همچنین الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿لِّلرِّجَالِ نَصِيبٞ مِّمَّا تَرَكَ ٱلۡوَٰلِدَانِ وَٱلۡأَقۡرَبُونَ وَلِلنِّسَآءِ نَصِيبٞ مِّمَّا تَرَكَ ٱلۡوَٰلِدَانِ وَٱلۡأَقۡرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنۡهُ أَوۡ كَثُرَۚ نَصِيبٗا مَّفۡرُوضٗا﴾: «مردان از آن چه پدر و مادر و خویشاوندان بر جای گذارند، سهمی دارند. و زنان [نیز] از آن چه پدر و مادر و خویشاوندان برجای گذارند، سهمی دارند- از آن چه از آن [مال، خواه] اندک یا بسیار باشد- که [به عنوان] سهمی معین [و مقرر] شده است». [نساء: ۷]

- پیامبر ﷺ زنان را به کار کردن و کسب درآمد تشویق نموده تا بتوانند صدقه بدهند. فرموده است: (**تَصَدَّقُوا تَصَدَّقُوا، و كانَ أَكْثَرُ مَن يَتَصَدَّقُ مِنَ ٱلنِّساءِ**): «[ای مردان] صدقه بدهید، و صدقه بدهید. بیش‌تر کسانی که صدقه می‌دادند از زنان بودند». [روایت مسلم]

- عبدالله بن مسعود روایت می‌کند که پیامبر ﷺ به زینب همسر عبدالله فرمود: (**زَوجُکَ و وَلَدُکَ أَحَقُّ مَن تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَيهِمْ**): «همسرت و فرزندت سزاوارترین افرادی هستند که به آن‌ها صدقه بدهی».

فصل هشتم:
سفارش‌هایی در مورد زکات و کمک‌های مالی

سفارش سی و ششم: (زکات مال برعهده‌ی مرد و زن است.)

- دادن زکات مال، پایه‌ای از پایه‌های اسلام است و کاری واجب است که از سوی الله برای دارایی زن و شوهر و خردسال و دیوانه تعیین شده است. و این مال حقی برای فقیر و ناتوان است بنابراین برانجام دادن آن کوشا باشید.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿خُذۡ مِنۡ أَمۡوَٰلِهِمۡ صَدَقَةٗ تُطَهِّرُهُمۡ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيۡهِمۡۖ إِنَّ صَلَوٰتَكَ سَكَنٞ لَّهُمۡۗ﴾: «از اموالشان زکات بگیر تا آنان را با آن پاک داری و رشدشان دهی و برای آنان دعای خیر کن. دعای تو برای آنان مایه‌ی آرامش است». [توبه: ۱۰۳]

- و الله والامقام در خطاب به مردان و زنان مومن می‌فرماید: ﴿وَٱلۡمُؤۡمِنُونَ وَٱلۡمُؤۡمِنَٰتُ بَعۡضُهُمۡ أَوۡلِيَآءُ بَعۡضٖۚ يَأۡمُرُونَ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَيَنۡهَوۡنَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَيُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَيُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَيُطِيعُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓۚ أُوْلَٰٓئِكَ سَيَرۡحَمُهُمُ ٱللَّهُۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٞ﴾: «مردان و زنان مومن کارسازان همدیگرند به معروف امر و از منکر نهی می‌کنند و نماز برپای می‌دارند و زکات می‌پردازند و از خداوند و رسول او فرمان می‌برند. اینانند که خداوند آنان را مشمولِ رحمت خود قرار خواهدشان داد. بی‌گمان خداوند پیروزمندِ فرزانه است». [توبه: ۷۱]

– پیامبر ﷺ چون معاذ بن جبل را به یمن فرستاد به او فرمود: (**أَعْلِمْهُمْ أَنَّ اللهَ افْتَرَضَ عَلَيهِمْ فِي أَمْوالِهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِياءِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقُراءِهِمْ**): «آن‌ها را آگاه کن که الله در مورد دارایی‌هایشان زکاتی را واجب نموده که از ثروتمندان آنان گرفته می‌شود و به فقیرانشان بازگردانده می‌شود». [روایت بخاری]

رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**أَدُّوا زَكاةَ أَموالِكُمْ طَيِّبَةً بِها نُفوسِكُمْ**): «زکات دارایی‌هایتان را پرداخت کنید تا به وسیله‌ی آن درونتان پاک گردد». [روایت طبرانی]

سفارش سی و هفتم: (زکات دارایی زنان)

– مهریه‌ی زن، زیورآلات او و دارایی‌اش طبق شرایط فقهی زکات دارد، خواهرم بکوش تا زکات آن‌ها را پرداخت کنید.

– الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱرۡكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ﴾: «و نماز برپای دارید و زکات بپردازید و با رکوع‌کنندگان رکوع کنید». [بقره: ۴۳]

از عایشه رضی الله عنها روایت شده که گفت: نزد رسول الله ﷺ رفتم، ایشان در دست من انگشترهایی از جنس سکه‌ی درهم [نقره] دید، و به من فرمود: ای عایشه، این‌ها چیست؟ گفتم: ای رسول الله، آن‌ها را ساخته‌ام تا خود را برای شما بیارایم. آن حضرت فرمود: آیا زکات آن‌ها را می‌دهی؟ گفتم: نه، یا سخن دیگری که الله خواست بر زبان آوردم. آن حضرت فرمود: [با پرداخت زکات آن‌ها] خود را از آتش دور نگه دار». [روایت بیهقی و ابوداود]

سفارش سی و هشتم: (زیاد صدقه دادن)

– صدقه پاک‌کننده‌ی درون انسان از آلودگی‌های خودنمایی و ریاست. و سبب نزدیکی به الله، برقراری رابطه‌ی خویشاوندی و مهرورزی به یتیم می‌شود. زیاد صدقه بدهید که عمل بسیار پسندیده‌ای است.

- الله پاک و والامقام می‌فرماید: ﴿إِن تُبۡدُواْ ٱلصَّدَقَٰتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِن تُخۡفُوهَا وَتُؤۡتُوهَا ٱلۡفُقَرَآءَ فَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۚ﴾: «اگر صدقات را آشکار کنید، آن نیکو [کاری] است. و اگر آن را نهان دارید و به فقیرانش بدهید، پس آن برای شما بهتر است». [بقره: ۲۷۱]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**ما نَقَصَ مالٌ مِن صَدَقَةٍ**): «هیچ دارایی‌ای به وسیله‌ی صدقه دادن کاسته نشده است». [روایت بخاری].

همچنین رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**إِنَّ اللهَ عَزَّوَجَلَّ لَيَدْرَأُ بالصَّدَقَةِ سَبْعِينَ مِيْتَةً مِنَ ٱلسُّوءِ**): «الله بلندمرتبه به وسیله‌ی صدقه هفتاد نمونه مرگ بد را دور می‌نماید». [روایت أنس رضی الله عنه]

- پیامبر ﷺ به زنان سفارش می‌نمود که صدقه بدهند. از عمر بن حارث نقل شده که زینب گفت: رسول الله ﷺ برای ما سخنرانی کرد و فرمود: (**يا مَعْشَرَ ٱلنِّساءِ تَصَدَّقْنَ و لَو مِن حُلِيكُنَّ فَإِنَّكُنَّ أَكْثَرُ أَهلِ ٱلنّارِ يَومَ ٱلقِيامَةِ**): «ای گروه زنان، صدقه بدهید حتی اگر [آن صدقه] از زیورآلاتتان باشد، چرا که شما در روز قیامت بیش‌تر أهل آتش هستید».

سفارش سی و نهم: (صدقه به چه کسی داده می‌شود)؟

- نسبت به صدقه دادن به خویشاوندان کوشا باشید. شایسته‌ترین افراد برای کمک کردن به آن‌ها خویشاوندان هستند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَءَاتَى ٱلۡمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ ذَوِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينَ﴾: «و مال را در عین دوست داشتنش به خویشاوندان و یتیمان و بینوایان بدهد». [بقره: ۱۷۷]

- و الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُشۡرِكُواْ بِهِۦ شَيۡـٔٗاۖ وَبِٱلۡوَٰلِدَيۡنِ إِحۡسَٰنٗا وَبِذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ...﴾: «و خداوند را پرستش کنید و چیزی را با او شریک نیاورید. و به پدر و مادر نیکی کنید و [نیز] به نزدیکان ...». [نساء: ۳۶]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**ما آمَنَ بي مَن باتَ شَبْعانَ و جارُهُ جائِعٌ و هُو يَعلَمُ**): «کسی که شب با شکم سیر بخوابد در حالی که می‌داند همسایه‌اش گرسته است، به [دین] من آیمان نیاورده است». [روایت بزار]

- و رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**إنَّ الصَّدَقَةَ تَقَعُ فِي يَدِ ٱلرّحمنِ فَيُرْبِيها كَمَا يُرْبِي أَحَدُكُمْ فَلْوَهُ حَتّى تَصِيْرَ مِثلَ أُحُد**): «صدقه در دست پروردگار بخشنده جای می‌گیرد پس آن را می‌افزاید همان گونه که یکی از شما کشتزارش را می‌پروراند، پروردگار آن [صدقه] را می‌افزاید تا این که همانند کوه احد می‌شود». [روایت نسائی به نقل از ابوهریره]

- و در سخنان پیشینیان آمده است: «خویشاوندان به نیکی شایسته‌ترند».

فصل نهم:
سفارش‌هایی در مورد فرزندان

سفارش چهلم: (فرزند داشتن)

- فرزنددار شدن یک فطرت الهی و احساسی درونی است کـه هدیـه‌ای از سوی الله است و این نعمتی بزرگ و روزی‌ای بزرگوارانـه اسـت. جلـوگیری از فرزنددار شدن حرام است مگر این که ضرورت شرعی داشته باشد.

- الله بلندمرتبه مـی‌فرمایـد: ﴿وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۡ أَنفُسِكُمۡ أَزۡوَٰجٗا وَجَعَلَ لَكُم مِّنۡ أَزۡوَٰجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةٗ وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِۚ أَفَبِٱلۡبَٰطِلِ يُؤۡمِنُونَ وَبِنِعۡمَتِ ٱللَّهِ هُمۡ يَكۡفُرُونَ﴾: «و خداونـد از خودتـان بـرای شـما همسرانی قرار داد و از همسرانتان برای شما فرزندان و نوادگان آفرید و از پاکیزه‌هـا به شما روزی داد. آیا به باطل می‌گروند و آنان به نعمت خداوند ناسپاسی می‌کنند». [نحل: ۷۲]

- رسول الله ﷺ می‌فرمایـد: (تَزَوَّجُوا ٱلوَدُودَ ٱلوَلُودَ فَإِنِّي مُكَاثِرٌ بِكُمُ ٱلأُمَمَ): «با همسر مهربانِ زاینده ازدواج کنید، چرا که من به وسیله‌ی شما بیش‌ترین امـت را خواهم داشت». [روایت احمد و ابن حبان و ابوداود و نسائی].

سفارش چهل و یکم: (فرزندان روزیِ خودشان را دارند.)

- اشتباهی که از روی نادانی گسترش می‌یابد این است که فرزند زیاد سبب فقر می‌شود، این درحالی است که الله پاک و بلندمرتبه روزی او را برعهده گرفته است.

- الله پاک و بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿نَّحۡنُ نَرۡزُقُهُمۡ وَإِيَّاكُمۡۚ﴾: «ما به آنان و شما روزی می‌دهیم». [اسراء: ۳۱]

- و مـــی‌فرمایـــد: (وَمَا مِن دَآبَّةٖ فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا عَلَى ٱللَّهِ رِزۡقُهَا وَيَعۡلَمُ مُسۡتَقَرَّهَا وَمُسۡتَوۡدَعَهَاۚ كُلّٞ فِي كِتَٰبٖ مُّبِينٖ): «و هیچ جنبده‌ای در زمین نیست مگر آن که روزی‌اش بر [عهده‌ی] خداوند است و [او] قرارگاه و آرامگاهش را می‌داند. هر یک [از آن‌ها] در کتابی مبین [ثبت] است». [هود: ۶]

- در حدیث ابن مسعود رضی الله عنه آمده است که رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: (إنَّ أَحدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يوماً نُطْفَةً، ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثلَ ذلکَ، ثُمَّ يَكونُ مُضغَةً مِثلَ ذلکَ، ثُمَّ يُرْسَلُ إليهِ ٱلْمَلَکُ فَيَنْفُخُ فِيْهَ الـرُّوحَ، و يُؤْمَرُ بِأَرْبَعِ كَلَماتٍ: بِكَتْبِ رِزْقِهِ و أَجَلِهِ و عَمَلِهِ و شَقِيٌّ أَمْ سَعِيدٌ، ...): «آفرینش هر یک از شما به این گونه است که مدت چهل روز به صورت نطفه در شکم مادرش جمع می‌شود، پس از آن به همین اندازه به شکل خون بسته در می‌آید، پس از آن به همین اندازه به شکل تکه‌ای گوشت در می‌آید. سپس فرشته‌ای به سوی او فرستاده می‌شود و روح را در کالبد او مـی‌دمـد، و بـه آن فرشته دستور داده می‌شود که چهار کلمه را در مـورد او معین نمایـد: تعیین روزی، اجل، عمل و شقاوت یا سعادت او... .»

سفارش چهل و دوم : (درست تربیت کردن فرزندان)

- تربیت فرزندان براساس ایمان و تقوا، اخلاق نیکو و رفتار صحیح، نوعی پرستش و فرمانبرداری از الله است.

- الله بلندمرتبه در قرآن کریم از زبان لقمان مـی‌فرمایـد: ﴿وَإِذۡ قَالَ لُقۡمَٰنُ لِٱبۡنِهِۦ وَهُوَ يَعِظُهُۥ يَٰبُنَيَّ لَا تُشۡرِكۡ بِٱللَّهِۖ إِنَّ ٱلشِّرۡكَ لَظُلۡمٌ عَظِيمٞ﴾:

«و چنین بود که لقمان به پسرش در حالی که او را اندرز می‌داد، گفت: پسرجان، به خداوند شرک نورز. به راستی که شرک ستمی بزرگ است». [لقمان: ۱۳]

و نیز می‌فرماید: ﴿يَـٰبُنَيَّ أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأۡمُرۡ بِٱلۡمَعۡرُوفِ وَٱنۡهَ عَنِ ٱلۡمُنكَرِ وَٱصۡبِرۡ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَۖ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنۡ عَزۡمِ ٱلۡأُمُورِ﴾: «پسر جان، نماز را برپا دار و به نیکی فرمان ده و از ناپسند بازدار و بر هر آن چه به تو برسد بردباری کن که این از کارهای سترگ است». [لقمان: ۱۷]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (لأَنْ يُؤَدِّبَ ٱلرَّجُلُ وَلَدَهُ خَيْرٌ مِنْ أَن يَتَصَدَّقَ بِصاعٍ): «این که مرد، فرزندش را تربیت کند بهتر از آن است که یک پیمانه صدقه بدهد». [روایت ترمذی]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (أَدِّبُوا أَولادَكُمْ عَلَى ثَلاثَةِ خِصالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ و حُبِّ آلِ بَيتِهِ و تَلاوَةِ ٱلقُرآنِ): «فرزندانتان را براساس سه ویژگی تربیت کنید: دوست داشتن پیامبرتان و دوست داشتن خانواده‌ی او و خواندن قرآن». [روایت طبرانی]

فصل دهم:
سفارش‌هایی در مورد اختلافات زناشویی

سفارش چهل و سوم: (اختلاف نظر، طبیعی است.)

- اختلاف نظر بخشی از جز طبیعت و فطرتی است که انسان با آن آفریده شده است. اما این موضوع نباید آسیبی به دوستی و محبت برساند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦ خَلْقُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَٱخْتِلَٰفُ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَٰنِكُمْ ۚ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّلْعَٰلِمِينَ﴾: «و از نشانه‌هایش آفرینش آسمان‌ها و زمین و گونه گونی زبان‌ها و رنگ‌هایتان است. بی‌گمان در این [کار] برای دانشوران مایه‌های عبرتی است». [روم: ۲۲]

- از سفارش‌های پیامبر ﷺ به زنان، داشتن رفتار خوب با شوهر است. آن حضرت می‌فرماید: (**إِذا صَلَّتْ ٱلْمَرأَةُ خَمْسَها و حَفَظِتْ فَرْجَها و أَطاعَتْ بَعْلَها دَخَلَتِ ٱلْجَنَّةَ**): «هرگاه زن نمازهای پنج‌گانه‌اش را بخواند و پاکدامن باشد و از شوهرش پیروی نماید، وارد بهشت می‌شود». [روایت احمد].

- سفارش یکی از صالحان به همسرش چنین بود: «هرگاه دیدی که ناراحت هستم، مرا خشنود کن و اگر دیدم که ناراحت هستی، تو را خشنود می‌سازم، و گرنه نمی‌توانیم با یکدیگر باشیم».

سفارش چهل و چهارم: (به داوری برگزیدن شریعت الله)

- هنگام پدید آمدن اختلاف یا درگیری، برای حل آن باید کتاب الله و سنت پیامبرش را که پیمان محکم ازدوج بر اساس آن دو بسته شده است به داوری برگزینیم.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿إِنَّ هَـٰذَا ٱلْقُرْءَانَ يَهْدِى لِلَّتِى هِىَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾: «این قرآن به راهی هدایت می‌کند که آن استوارتر است و به مومنانی که کارهای شایسته می‌کنند بشارت می‌دهد که آنان پاداشی بزرگ دارند». [اسراء: ۹]

- پیامبر ﷺ می‌فرماید: (**تَرَكْتُ فِيكُمْ ما إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَن تَضِلُّوا بَعدِي، كتابَ الله و سُنَّتِي**): «در میان شما چیزی به جا گذاشته‌ام که اگر به آن پایبند باشید هرگز پس از من گمراه نمی‌شوید، [آن‌چیز] کتاب الله و سنت من است». [متفق علیه]

سفارش چهل و پنجم: (دو داوری که خواهان اصلاح هستند.)

- داوریِ دلسوزانه که بیرون از خانه شکل می‌گیرد یک الزام شرعی و نیاز طبیعی برای برطرف نمودن اختلافات خانوادگی است. با این شرط که آن دو داور از افراد پرهیزکار و شایسته و کاردان و آگاه باشند.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَٱبْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِۦ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَآ إِن يُرِيدَآ إِصْلَـٰحًا يُوَفِّقِ ٱللَّهُ بَيْنَهُمَآ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا﴾: «و اگر از اختلاف میان آن دو با خبر شدید، داوری از خویشاوندان مرد و داوری از خویشاوندان زن تعیین کنید، اگر [داوران] خواهند، اصلاح [کنند] خداوند بین آن دو سازگاری برقرار خواهد کرد. خداوند دانای آگاه است». [نساء: ۳۵].

- رسول الله ﷺ هرگاه میان ایشان و همسرانشان اختلافی به وجود می‌آمد، ابوبکر صدیق و عمر بن خطاب رضی الله عنهما را به داوری برمی‌گزید. در این زمینه می‌توانید به کتاب‌های سیرت مراجعه فرمایید.

- عمر بن خطاب رضي الله عنه مردی را برای اصلاح میان دو نفر فرستاد، آن شخص بازگشت و مشکل را برطرف نساخت. عمر بن خطاب با تازیانه‌اش او را زد و این بخش از آیه را خطاب به او خواند: ﴿**إِن يُرِيدَا إِصۡلَٰحٗا**...﴾: «اگر آن دو داور خواهان اصلاح باشند [خداوند مشکل آن‌ها را بر طرف می‌سازد]». آن شخص بازگشت و تفاهم میان آن دو نفر به وجود آمد.[۱]

---

[۱]. خوشبختی زناشویی در اسلام، محمود صباغ، ص ۱۰۶.

فصل یازدهم:
سفارش‌هایی در مورد هدیه و وصیت و میراث

سفارش چهل و ششم: (واجب بودن برقراری عدالت در میان فرزندان)

- برای جلوگیری از به وجود آمدن بیزاری، کینه و حسادت میان فرزندان در همه چیز میان آنان عدالت برقرار سازید.

- الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿ٱعۡدِلُواْ هُوَ أَقۡرَبُ لِلتَّقۡوَىٰۖ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَۚ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ﴾: «به عدالت رفتار کنید که آن به تقوی نزدیک‌تر است و از خداوند پروا بدارید، که خداوند به آن چه می‌کنید آگاه است». [مائده: ۸]

- و می‌فرماید: ﴿إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ وَإِيتَآيِٕ ذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ﴾: «به راستی خداوند به داد و نیکوکاری و بخشیدن به خویشاوندان فرمان می‌دهد». [نحل: ۹۰]

- رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**اتَّقُوا اللهَ و اَعْدِلُوا بينَ أولادِكُم**): «نسبت به الله پرهیزگار باشید و میان فرزندانتان مساوات برقرار کنید». [روایت بخاری و مسلم]

- و می‌فرماید: (**اِعْدِلُوا بَينَ أَولادِكُمْ فِي النُّحْلِ كَمَا تُحِبُّونَ أَن يَعدِلُوا بَينَكُمْ فِي اَلبِرِّ و اَللُطْفِ**): «در هدیه‌ها و بخشش‌هایتان در میان فرزندانتان عدالت برقرار کنید همان گونه که دوست دارید در محبت و مهربانی میان شما عدالت برقرار نمایند». [روایت طبرانی]

سفارش چهل و هفتم: (وصیت برای غیر میراث‌بر)

– هرگاه می‌خوابی وصیتت نوشته شده باشد و وصیت برای میراث‌بر کاربرد ندارد.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿شَهَٰدَةُ بَيۡنِكُمۡ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلۡمَوۡتُ حِينَ ٱلۡوَصِيَّةِ ٱثۡنَانِ ذَوَا عَدۡلٖ﴾: «[حدّ نصاب] شهادت در میان شما به هنگام وصیّت- چون [نشانه‌های] مرگ به کسی از شما برسد- دو شخص دادگر از خودتات (مسلمان) است». [مائده: ۱۰۶]

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**ما حَقُّ ٱمْرءٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَئٌ يُوصَى فِيْهِ، يَبِيْتُ لَيلَتَيْنِ إلّا و وَصَيَّتُهُ مَكْتُوبةٌ عِنْدَهُ**): «شخص مسلمانی که چیزی دارد که در آن وصیت می‌شود، و دو شب از آن گذشته باشد باید وصیتش نوشته شده نزد او باشد».

و رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَن ماتَ عَلَى وَصِيَّةٍ ماتَ عَلَى سَبيلِ اللهِ و سُنَّتِي و ماتَ عَلَى تُقَى و شَهادَةٍ و ماتَ مَغفُوراً لَهُ**): «کسی که با نوشتن وصیتی فوت کرد، او بر راه الله و سنت من فوت کرده است، و با پرهیزگاری و گواهی فوت نموده و آمرزیده فوت شده است». [روایت ابن ماجه]

و می‌فرمایـد: (**إنّ اللهَ قَدْ أعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ فَلا وَصِيَّةَ لِوارِثٍ**): «الله، حق هر صاحب حقی را داده است، پس برای میراث‌بران وصیتی وجود ندارد [کاربرد ندارد]». [روایت ابن ماجه]

سفارش چهل و هشتم: (صدقه‌ی جاری و مدام)

– بخشی از دارایی‌ات را به عنوان صدقه‌ی جاری مصرف کن تا پس از مرگ به تو سود رساند.

– الله بلند مرتبه می‌فرماید: ﴿وَإِذَا حَضَرَ ٱلۡقِسۡمَةَ أُوْلُواْ ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينُ فَٱرۡزُقُوهُم مِّنۡهُ وَقُولُواْ لَهُمۡ قَوۡلٗا مَّعۡرُوفٗا﴾: «و هر گاه

خویشاوندان [غیروارث] و یتیمان و بی‌نوایان بر تقسیم [ترکه] حاضر شوند، از آن [چیزی] به آنان بدهید و با آنان به نیکی سخن بگویید». [نساء : ۸]

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**إذا ماتَ ٱبنُ آدمَ اِنْقطَعَ عَمَلُهُ إلّا مِن ثلاثٍ: صَدَقةٍ جارِيَةٍ و ٱبنِ صالِحٍ يَدْعُو لَهُ و عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ**): «هنگامی که فرزند آدم فوت می‌کند کار او خاتمه می‌یابد به جز از سه [راه]: صدقه‌ی جاری و مداوم، فرزند پارسایی که برای او دعا می‌کند و دانشی که از آن استفاده می‌شود». (متفق علیه)

سفارش چهل و نهم: (بدهی‌ات را بنویس و در پرداخت آن شتاب کن.)

– میزان بدهی‌ات را یادداشت کن و اگر وضعیّتت به سامان شد در پرداخت آن تأخیر نداشته باش، زیرا مرگ ناگهان فرا می‌رسد.

– الله بلندمرتبه می‌فرماید: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيۡنٍ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَٱكۡتُبُوهُ﴾: «ای مومنان، اگر به وامی تا سررسیدی مقرّر [با همدیگر] معامله کردید، آن را بنویسید». [بقره: ۲۸۲]

– و می‌فرماید: ﴿وَمَا تَدۡرِي نَفۡسٌ مَّاذَا تَكۡسِبُ غَدًاۖ وَمَا تَدۡرِي نَفۡسُۢ بِأَيِّ أَرۡضٍ تَمُوتُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرُۢ﴾: «و هیچ‌کس نمی‌داند فردا چه به دست می‌آورد. و هیچ کس نمی‌داند که در کدام سرزمین می‌میرد، بی‌گمان خداوند دانا [و] آگاه است». [لقمان: ۳۴]

– رسول الله ﷺ می‌فرماید: (**مَنْ أَخَذَ أَمْوالَ ٱلنّاسِ يُرِيدُ أداءَها أَدَّى اللهُ عَنهُ و مَن أَخَذَها يُرِيدُ إتلافَها أَتْلَفَهُ اللهُ**): «کسی که اموال مردم را گرفته باشد و خواستار پرداخت آن‌ها باشد الله آن را برای او پرداخت می‌کند [به او یاری می‌رساند] و کسی که آن را گرفته باشد و خواستار پایمال کردنش باشد، الله او را پایمال می‌سازد». [روایت بخاری]

فصل دوازدهم:

سفارش پنجاهم: (نصیحت کلی یک مادر به دخترش در روز ازدواج او)

أمّ أیاس هنگام ازدواج دخترش ده چیز را به او سفارش نمود:

آن مادر گفت: دخترم، باید بدانی اگر دختری به وسیله‌ی ثروتمند بودن خانواده‌اش بی‌نیاز از ازدواج می‌شد به حتم من بی‌نیازترین مردم بودم، اما زنان برای مردان و مردان برای زنان آفریده شده‌اند. دخترم، ده توصیه را که اندوخته‌ی تو خواهد بود از من به یاد داشته باشد:

اول و دوم: با رضایت و قناعت و حرف‌شنوی و فرمانبرداری با او زندگی کن.

سوم و چهارم: مراقب دیده و حس بویایی او باش. چشمانش مورد ناپسندی از تو نبیند و جز بوی خوش از تو به مشامش نرسد.

پنجم و ششم: برقراری آرامش به هنگام خواب او و زمان غذا خوردن او را دریاب، زیرا رنج گرسنگی، بی‌تابی آورد و خواب بد خشم‌انگیز است.

هفتم و هشتم: نگه‌داری از دارایی‌اش و محترم دانستن دوستان و بستگانش.

نهم و دهم: از خواسته‌ی او سرپیچی نکن و اسرار او را فاش نساز. اگر از او فرمان نبری خشمگینش می‌نمایی و اگر راز او را فاش سازی از نیرنگ او در امان نیستی. پس از این‌ها به تو نصیحت می‌کنم که اگر غمگین است شادی نکنی و اگر شاد است غمگین نباشی.

فصل سیزدهم:
دعاهای وارده برای افراد خانواده‌ی مسلمان

*** دعای ازدواج:**

(بارَکَ اللهُ لَکَ و بَارَکَ عَلَیْکَ و جَمَعَ بَینَکُمَا فِي خَیرٍ):

«الله به تو برکت دهد برکت خود را بر تو فرود آورد و شما را در نیکی به هم رساند».

*** دعای شب ازدواج:**

(اللَّهمَّ إنّي أَسْأَلُکَ مِنْ خَیرِهَا و خَیرِ ما جَبَلْتَها عَلَیْهِ و أَعُوذُ بِکَ مِنْ شَرِّهَا و شَرِّ ما جَبَلْتَها عَلَیهِ):

«بارالها، من از تو خواستار خوبی آن و خوبی آن چه که او را بر آن سرشته‌ی هستم و از گزند آن و گزند آن چه که او را بر آن سرشته‌ی به تو پناه می‌آورم».

*** دعاهای آمیزش با همسر:**

(بِسْمِ اللهِ ... اللَّهمَّ جَنِّبْنا الشَّیطانَ و جَنِّبِ الشَّیطانَ ما رَزَقْتَنا):

«به نام الله... بارالها، شیطان را از ما دور گردان و شیطان را از آن چه که روزی ما گردانیدی دور گردان».

*** دعای تولد فرزند:**

(بُورِکَ لَکَ فِي ٱلموهُوبِ و شَکَرْتَ ٱلواهِبَ و رُزِقْتَ بِرَّهُ و بَلَغَ أَشُدَّهُ):

«به خاطر فرزندی که به تو ارزانی شده خیر و برکت نصیبت شود و شکر الله را به جا آوری و از نیکی فرزند برخوردار گردی و به سن جوانی و رشد برسد».

*** دعا برای محافظت کودک:**

(أُعِيذُکَ بِکَلِماتِ ٱللهِ التّامَّةِ مِنْ کُلِّ شَيطانٍ و هامّةٍ و مِنْ کُلِّ عَينٍ لامَّةٍ):

به وسیله‌ی کلمات کامل الله تو را از شرّ هر شیطانی و هر جانوری موذی و از هر چشم زخمی، به الله می‌سپارم».

*** دعای خروج از منزل:**

(بِسْمِ ٱللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَىٰ ٱللهِ، اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِکَ مِنْ أَنْ أَضِلَّ أَو أُضَلَّ ، أَو أَزِلَّ أو أُزَلَّ، أَو أَظْلِمَ أو أُظْلَمَ، أَو أَجْهَلَ أو يُجْهَلَ عَلَيَّ):

«با نام الله بر الله توکل نمودم. بارالها، من به تو پناه می‌آورم از اینکه [کسی را] گمراه سازم یا گمراه شوم، یا [کسی را] دچار لغزش کنم یا دچار لغزش شوم، یا [به کسی] ستم کنم یا به من ستم شود، یا نادان باشم یا با نادانی نسبت به من عمل شود».

*** دعای ورورد به منزل:**

(اللّٰهمَّ إِنِّي أَسأَلُکَ خَيرَ المولِجِ و خَيرَ المَخْرَجِ، بِسْمِ ٱللهِ وَلَجْنا و بِسْمِ ٱللهِ خَرَجْنا و عَلَىٰ ٱللهِ تَوَكَّلْنا):

«بارالها، من از تو خواستار بهترین راه ورود و بهترین راه خروج هستم. به نام الله وارد شدیم و به نام الله بیرون رفتیم و بر الله توکل نمودیم».

*** دعای سوار شدن وسیله‌ی نقلیه:**

(سُبْحَانَ ٱلَّذِي سَخَّرَ لَنَا هٰذا و ما كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ و إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ، ٱلْحَمْدُ لِلّهِ، ٱلْحَمْدُ لِلّهِ، ٱلْحَمْدُ لِلّهِ، ٱللّٰهُ أَكْبَرُ، ٱللّٰهُ أَكْبَرُ، ٱللّٰهُ أَكْبَرُ، سُبْحَانَکَ ٱللّٰهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَٱغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لا يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلّا أَنْتَ):

«پاک و منزه است خدایی که این (وسیله) را به خدمت ما در آورد و ما بر آن توانا نبودیم و ما به سوی پروردگارمان باز خواهیم گشت. ستایش مخصوص پروردگار است، ستایش مخصوص پروردگار است، ستایش مخصوص پروردگار است، الله بزرگ‌تر است، الله بزرگ‌تر است، الله بزرگ‌تر است. پروردگارا تو را پاک و منزه می‌دانم. بارالها، من به خودم ستم نموده‌ام پس مرا بیامرز چرا که به جز تو کسی گناهان را نمی‌آمرزد».

*** دعای آسان شدن کسب روزی:**

(بِسْمِ ٱللّٰهِ عَلَىٰ نَفْسِي و مالِي و دِيْنِي، اللّٰهُمَّ أَرْضِنِي بِقَضَائِکَ و بارِکْ لِي فِيْمَا قُدِّرَ حَتَّىٰ لا أُحِبَّ تَعجِيلَ ما أَخَّرْتَ و لا تَأخيرَ ما عَجَّلْتَ):

«نام الله را بر جان و دارایی و دینم [می‌خوانم]. بارالها، مرا به حکمت خشنود گردان و در آن چه که تعیین شده برای من خیر و برکت قرار بده تا این که زود فرا رسیدن آن چه را که به تاخیر انداخته‌ای، دوست نداشته باشم و تاخیر آن چه را که زود فرا رسانده‌ای، دوست نداشته باشم».

(اللّٰهُمَّ ٱسْقِنَا غَيْثاً مُغِيثاً، مُرِيئاً مُرِيعاً، نافِعاً غَيرَ ضارٍّ، عاجِلاً غَيرَ آجِلٍ):

«بارالها، بارانی برما بباران که فراوان، گوارا، پربرکت ، سود ده و بی‌زیان باشد، زود باشد و با تأخیر نباشد».

(اللّٰهُمَّ ٱسْقِ عِبادَکَ و بَهائِمَکَ و ٱنْشُرْ رَحْمَتَکَ و أَحْيِي بَلَدَکَ ٱلْمَيِّتَ):

«بارالها، بندگانت و چهارپایانت را سیراب گردان و بخششت را بگستردان و سرزمین مرده‌ات را زنده کن».

(**اللَّهُمَّ بارِكْ لَنَا فِي ثَمَرِنَا و بارِكْ لَنَا فِي مَدِيْنَتِنَا و بارِكْ لَنَا فِي صاعِنَا و بارِكْ لَنَا فَي مُدِّنَا، اللَّهُمَّ كَمَا أَرَيْتَنَا أَوَّلَهُ فَأَرِنَا آخِرَهُ**):

«بارالها، در محصولمان به ما برکت بده و در شهرمان به ما برکت بده و در پیمانه‌مان به ما برکت بده و در اندازه‌گیری‌مان به ما برکت بده. بارالها، همان گونه که آغاز آن را به ما نشان داده‌ای پس پایان آن را به ما نشان بده».

*** دعای آسان شدن انجام کار:**

(**اللَّهُمَّ لا سَهْلَ إلّا ما جَعَلْتَهُ سَهْلاً و أَنْتَ تَجْعَلُ ٱلْحُزْنَ إِذا شِئْتَ سَهْلاً**):

«بارالها، آسانی‌ای وجود ندارد، مگر آن‌چه را که تو آن را آسان گردانی و تو اگر بخواهی اندوه را آسان می‌گردانی».

*** دعای پرداخت بدهی:**

(**اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلالِكَ عَنْ حَرامِكَ و أَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِواكَ**):

«بارالها، به وسیله‌ی حلالت مرا از حرامت بی‌نیاز گردان و به وسیله‌ی بخششت مرا از دیگران بی‌نیاز گردان».

پایان بخش سفارش‌ها

با خلاصه‌نویسی فشرده، مهم‌ترین سفارش‌های اسلامی را بیان نمودیم که راهنما و هدایت‌گر افراد خانواده‌ی مسلمان به راه مستقیم است. راه زندگی آسوده و بزرگوارانه در این دنیا که همراه با خشنودی الله در آخرت است. این سفارش‌ها بر گرفته از قرآن، سنت و فتوای فقیهان مورد اطمینان اسلامی است که بیان‌گر قانون‌های کلی ثابتی است که عمل به آن‌ها موجب استواری خانواده‌ی مسلمان می‌گردد.

این سفارش‌ها دلیل روشنی است بر این که اسلام تمامی مسائل زندگی را در بر می‌گیرد. اسلام به زندگی فرد، خانواده، جامعه و حکومت نظم می‌دهد و زیربنای ساخت ملت اسلامی است. و این نادانی است که از شرق و غرب آداب و رسومی را برای خانواده‌های اسلامی‌مان به ودیعه برگیریم در حالی‌که خزانه‌های اسلام انباشته از مرواریدهای گران‌بهاست.

﴿أَلَمۡ يَأۡنِ لِلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَن تَخۡشَعَ قُلُوبُهُمۡ لِذِكۡرِ ٱللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ ٱلۡحَقِّ﴾:

«آیا برای مسلمانان آن هنگام نرسیده است که دل‌هایشان به [هنگام] یاد خدا و [هنگام] به یاد آوردن آن چه از حق نازل شده است، خشوع یابد»؟ [حدید: ۱۶]

آیا برای ما مسلمانان زمان آن فرا نرسیده است که در مورد خانواده‌هایمان از الله پروا داشته باشیم و آن را بر اساس دستور اسلام اداره کنیم تا الله در مورد پسران و دختران و شوهران و همسران‌مان به ما برکت ارزانی دارد و از آداب و رسوم بیگانه رهایی یابیم!

و ستایش برای الله است که به وسیله‌ی نعمت او نیکی‌ها کامل می‌گردد.







ISBN 978-964-198-029-2

شیراز، خیابان زند، جنب بانک ملی شعبه کوثر، پاساژ صاحب الزمان، تلفن: ۲۳۰۵۶۴۰

Web Site: www.ilaf.ir
E-mail: info@ilaf.ir